

DAADKRACHT

Nationaal Raadsledenonderzoek 2009

Trendonderzoek naar de tijdsbesteding en
werkzaamheden van gemeenteraadsleden: één-meting

Daadkracht B.V.
Mevrouw drs. G. de Jager – de Lange
Drs. B.J. Flos
Drs. E.J. Snijder

1 maart 2010

Nationaal Raadsledenonderzoek 2009: één-meting

DAADKRACHT

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
1.1	Doel van het onderzoek.....	4
1.2	Vraagstelling.....	5
1.3	Onderzoeksvragen.....	5
1.4	Toelichting op de onderzoeksvragen.....	5
1.5	Leeswijzer	5
2.	Methode van onderzoek	6
2.1	Literatuuronderzoek	6
2.2	Oriënterend onderzoek	6
2.3	Webenquête.....	7
2.4	Respons	8
2.5	Interne validiteit.....	8
2.6	Externe validiteit.....	8
2.6.1	Geslacht	8
2.6.2	Leeftijd.....	9
2.6.3	Politieke partijen	9
2.6.4	Inwonersklassen	9
2.7	Beperkingen van het onderzoek.....	10
3.	Theoretisch profiel van het raadslid.....	11
3.1	Terugblik op de nulmeting	11
3.2	Evaluatie dualisme	11
3.2.1	Efficiënte vergaderingen.....	13
3.2.2	Goede informatieverstrekking.....	13
3.2.3	Fractieondersteuning.....	13
3.2.4	Training en opleiding.....	14
3.2.5	Aantal uur	14
3.3	Conclusie.....	14
4.	Tijdsbesteding	15
4.1	Algemeen	15
4.2	Tijdsbesteding naar gemeentegrootte.....	15
4.3	Tijdsbesteding naar politieke partij	16
4.4	Tijdsbesteding naar leeftijd.....	18
4.5	Tijdsbesteding naar geslacht	18
4.6	Coalitie of oppositie	18
4.7	Conclusie.....	19

DAADKRACHT

5.	Werkzaamheden	20
5.1	Algemeen	20
5.2	Werkzaamheden naar inwonersklasse.....	21
5.3	Werkzaamheden naar politieke partij.....	24
5.4	Werkzaamheden naar leeftijd	28
5.5	Werkzaamheden naar geslacht.....	31
5.6	Werkzaamheden naar coalitie/oppositie.....	33
5.7	Tevredenheid van raadsleden over tijdsbesteding	35
5.8	Betaald werk en/of opleiding	36
5.9	Conclusie.....	37
6.	Honorering gemeenteraadsleden	39
6.1	Vergoeding	39
6.2	Uurtarief gemeenteraadsleden	40
6.3	Kosten per activiteit.....	41
6.4	Conclusie.....	42
7.	Conclusies	43
7.1	Theoretisch profiel.....	43
7.2	Tijdsbesteding	43
7.3	Werkzaamheden	43
7.4	Honorering	43
7.5	Antwoord op de hoofdvraag	44
7.6	Suggesties voor nader onderzoek	44
7.6.1	Onderzoek naar kwaliteit van vergaderstukken.....	44
7.6.2	Onderzoek naar vergadertechnieken	45

1. Inleiding

Sinds de invoering van de Wet Dualisering gemeentebestuur in 2002 is de tijdsbesteding van gemeenteraadsleden een veelbesproken onderwerp. Met het oog op het doel om de volksvertegenwoordigende rol te versterken heeft de Stuurgroep Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur in 2004 tussentijds onderzoek gedaan naar de werking van het duale bestel. Zij constateerde dat het doel van de dualisering nog niet behaald was en dat raadsleden nog veel tijd besteden aan vergaderen en het lezen van stukken. De Stuurgroep heeft vervolgens de aanbeveling gedaan dat raadsleden minimaal 50% van hun raadstijd aan volksvertegenwoordigende taken zouden moeten besteden. In 2007 heeft Daadkracht het trendonderzoek gestart met een nulmeting. Doel van het onderzoek is de gemiddelde tijdsbesteding van gemeenteraadsleden te meten over de jaren heen door middel van een grootschalige webenquête. In 2008 heeft Daadkracht een rapport over de nulmeting opgesteld.¹ Uit het rapport komt naar voren dat raadsleden 29,5% van hun tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten besteden. Dit wijkt 20,5% af van de norm van de Stuurgroep. De raadsleden besteden 66,7% van hun tijd aan bestuurlijke activiteiten, voornamelijk aan vergaderingen en het inlezen voor, en voorbereiden van die vergaderingen.

Voorliggend onderzoek is de één-meting en heeft als doel het in kaart brengen van de gemiddelde tijdsbesteding per werkzaamheid van Nederlandse gemeenteraadsleden in 2009. Onderdeel van de rapportage is, net als bij de nulmeting in 2007, een vergelijkend onderzoek tussen gemeenteraadsleden op diverse factoren. Zijn geslacht, leeftijd, politieke kleur en/of gemeentegrootte van invloed op de invulling van het raadslidmaatschap? Ander aspect van dit onderzoek is de honorering die gemeenteraadsleden ontvangen. Hier gaat het om het in kaart brengen van de vergoeding die gemeenteraadsleden ontvangen. Dit biedt de mogelijkheid om de kosten te kapitaliseren, bijvoorbeeld naar hoofd van de bevolking. De resultaten van het onderzoek resulteren in een gedetailleerde beschrijving van de invulling van het Nederlandse raadslidmaatschap. De onderzoekers zetten de resultaten van de één-meting af tegen de resultaten van de nulmeting uit 2007 en het advies van de Stuurgroep.

1.1 Doel van het onderzoek

Dit onderzoek vormt een herhaling van de nulmeting uit 2007. De resultaten geven de feitelijke situatie van de gemiddelde tijdsbesteding per werkzaamheden van Nederlandse gemeenteraadsleden weer. Aan de hand van exploratief onderzoek is te zien of er verschillen en/of verbanden bestaan tussen gemeenteraadsleden op eerder genoemde factoren. De inventarisatie van de tijdsbesteding en werkzaamheden biedt handvatten om bestaande literatuur op dit gebied te toetsen.

Secundair doel van het onderzoek is het vergelijken van de huidige tijdsbesteding van raadsleden (één-meting) met de resultaten uit de nulmeting en met het advies van de Stuurgroep.

¹ De Lange, G. & Post, W.E.J. (2008) *Het gemeenteraadslid, Onderzoek naar de tijdsbesteding en werkzaamheden van gemeenteraadsleden*. Nijmegen: Daadkracht.

DAADKRACHT

1.2 Vraagstelling

In dit onderzoek staat de volgende vraag centraal:

“Waaruit bestaan de werkzaamheden van gemeenteraadsleden, wat is de concrete tijdsbesteding voor deze raadswerkzaamheden, welke vergoeding ontvangen gemeenteraadsleden voor het raadwerk in 2009 en in hoeverre komt dit overeen met de tijdsbesteding, werkzaamheden en vergoeding in 2007?”

1.3 Onderzoeksvragen

De hoofdvraag is geconcretiseerd naar de volgende onderzoeksvragen:

1. Wat is er in recente onderzoeken bekend over het dualisme in relatie tot de tijdsbesteding van raadsleden in Nederland?
2. Wat is de tijdsbesteding van gemeenteraadsleden in Nederland in 2009 en in hoeverre verschilt deze tijdsbesteding van de tijdsbesteding in 2007?
3. Waaruit bestaan de werkzaamheden van gemeenteraadsleden in Nederland in 2009 en in hoeverre verschilt de tijdsbesteding aan deze werkzaamheden ten opzichte van 2007?
4. Wat is de vergoeding die gemeenteraadsleden in Nederland ontvangen voor het raadwerk in 2009 en in hoeverre verschilt deze vergoeding van de vergoeding in 2007?

1.4 Toelichting op de onderzoeksvragen

De eerste onderzoeksvraag geeft inzicht in de belangrijkste recente feiten en ontwikkelingen met betrekking tot het dualisme in relatie tot de gemeenteraad. Belangrijk feit is dat het dualisme nu al langere tijd ingevoerd is. Ten tijde van de nulmeting was de raadsperiode één jaar oud. De huidige raadsleden hebben inmiddels drie jaar zitting in de Raad. Leidt dit tot een verschuiving in absolute aantallen uren en/of de relatieve verdeling van de tijd? Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen 2 en 3 is een webenquête ingezet, die aan alle raadsleden in Nederland is voorgelegd. De beantwoording van onderzoeksvraag 4 volgt uit het combineren van resultaten uit de enquête met resultaten van literatuuronderzoek naar wettelijke voorschriften.

1.5 Leeswijzer

Hoofdstuk twee behandelt de methode van onderzoek. Daarin onder meer aandacht voor de opzet en validiteit van het onderzoek. Het derde hoofdstuk geeft het theoretisch profiel van het raadslid weer. In de hoofdstukken 4, 5 en 6 komen achtereenvolgens de tijdsbesteding, de werkzaamheden en de honorering van raadsleden aan de orde. Hoofdstuk 7 geeft als besluit de conclusies.

De analyses in dit rapport zijn grotendeels uitgewerkt in relatieve cijfers. Dit betekent dat de tijdsbesteding van verschillende activiteiten in percentages van de totale tijdsbesteding is weergegeven. Tenzij nadrukkelijk de tijdsbesteding in aantallen uren staat aangegeven, gaat het in dit rapport over de relatieve tijdsbesteding van raadsleden.

2. Methode van onderzoek

Dit hoofdstuk beschrijft de methodologie achter het onderzoek. Achtereenvolgens komen het literatuuronderzoek, het oriënterend onderzoek en de webenquête aan de orde. Daarna volgt informatie over de respons en de validiteit van het onderzoek. Het hoofdstuk besluit met de beperkingen van het onderzoek.

2.1 Literatuuronderzoek

Literatuuronderzoek geeft allereerst antwoord op de eerste onderzoeksvraag. Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van recente literatuur over het dualisme in relatie tot de tijdsbesteding van raadsleden. Ten behoeve van de nulmeting is reeds literatuuronderzoek gedaan naar het profiel van raadsleden en hun werkzaamheden en tijdsbesteding. In het voorliggende onderzoek is rekening gehouden met onderstaande eerder uitgevoerde onderzoeken:

- Commissie Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur (2004);
- Begeleidingscommissie Vernieuwingsimpuls Dualisme en lokale democratie (2005);
- De staat van dualisering (2008);
- Staat van het bestuur (2008); en
- Het gemeenteraadslid, Onderzoek naar de tijdsbesteding en werkzaamheden van raadsleden (nulmeting) (2008).

Hierdoor is het mogelijk de belangrijkste recente feiten en ontwikkelingen met betrekking tot het dualisme in relatie tot de gemeenteraad en hun tijdsbesteding weer te geven. Het literatuuronderzoek vormt de basis voor de operationalisering van de werkzaamheden van raadsleden.

Verder geeft literatuuronderzoek deels antwoord op onderzoeksvraag 4. Hiervoor is het Rechtspositiebesluit raads- en commissieleden zoals dat geldig was in 2009 onderzocht via www.wetten.nl.

2.2 Oriënterend onderzoek

Ter voorbereiding op de webenquête is een oriënterend kwalitatief onderzoek verricht. Hiervoor is een selecte steekproef gehouden onder de 441 gemeenten die Nederland in 2009 telde². Het testen van de vragenlijsten vond plaats onder vier deskundigen. De vier deskundigen (twee raadsleden uit een coalitiepartij, een raadslid uit een oppositiepartij en een fractievoorzitter) hebben een persoonlijke uitnodiging gekregen op basis van hun respons op de nulmeting van Daadkracht. De selectie van de deskundigen gebeurde daarnaast op basis van gemeentegrootte (naar inwonertal), waardoor deze een goede afspiegeling vormt van de Nederlandse gemeenten. Gekozen is voor deze splitsing, omdat op deze manier waardevolle informatie boven tafel kan komen. Een raadslid kan gedetailleerd kijken naar de vragen en stellingen betreffende de gemiddelde tijdsbesteding per werkzaamheid. Daarnaast bestaat er een mogelijk verschil in de wijze waarop coalitieleden en oppositieleden hun taken invullen.

² Vanaf 1 januari 2010 heeft Nederland door herindelingen nog 431 gemeenten.

DAADKRACHT

Fractievoorzitters hebben daarenboven nog extra taken. Ook hangt de gemiddelde tijdsbesteding per werkzaamheid af van de grootte van de gemeente.

De data uit dit oriënterend kwalitatief onderzoek zijn samen met de uitkomsten van het literatuuronderzoek gebruikt als input bij het vaststellen van antwoordcategorieën voor de webenquête. Dit heeft geleid tot een kleine aanpassing van antwoordcategorieën zoals die zijn gebruikt bij de nulmeting.

2.3 Webenquête

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen 2 en 3 is gebruik gemaakt van een webenquête. De webenquête richt zich op de totale populatie van alle 9.424³ Nederlandse gemeenteraadsleden. Bij de uitvoering van dit onderzoek is de keuze gemaakt om te beperken tot de centrale gemeenteraden, waardoor de deelgemeenten buiten beschouwing blijven.

Om de webenquête te kunnen uitzetten, zijn e-mailadressen van raadsleden verzameld door gemeentelijke websites te raadplegen. De adressenverzameling is daarmee afhankelijk van de door gemeenten gepresenteerde informatie. Wanneer de e-mailadressen niet op de gemeentelijke website te vinden waren, is contact gelegd met de griffier om alsnog de contactgegevens te achterhalen. Enkele gemeenten gaven de e-mailadressen van raadsleden niet vrij, bijvoorbeeld om privacy redenen. In totaal zijn er 9.212 e-mailadressen verzameld, ofwel 97,8% van de totale onderzoekspopulatie.

Bij het verzamelen van e-mailadressen is tevens geïnventariseerd voor elk raadslid wat het geslacht van het raadslid is, voor welke partij het raadslid in de gemeenteraad zit, of het raadslid deel uitmaakt van de coalitie of oppositie en of het raadslid fractievoorzitter is. Door deze inventarisatie was het aantal vragen in de webenquête beperkt waardoor raadsleden geen gegevens hoefden aan te leveren wat bekend kon zijn. Dit beperkte de tijd die raadsleden aan de webenquête kwijt waren.

De software voor de webenquête is ontwikkeld door Parantion, een samenwerkingspartner van Daadkracht en is bekend onder de naam Burgeronderzoek.nl. Dit is een applicatie die de webenquête verspreidt en de respons opslaat en verwerkt. Met het programma is het mogelijk om de data te exporten naar een analytisch programma, zoals Excel en SPSS. Een webenquête kent daarnaast nog meer voordelen. Ten eerste is het snel en goedkoop in vergelijking met de andere vormen. Ten tweede is het mogelijk om op deze wijze een grote populatie te benaderen. Een ander voordeel is de verwerking van de gegevens, dit kan volledig digitaal.

De raadsleden zijn persoonlijk uitgenodigd om deel te nemen aan de webenquête. In de elektronische introductiebrief komt onder meer naar voren wie het onderzoek uitvoert, wat het belang van het onderzoek is, wie de opdrachtgever is en de reden waarom het zinvol is voor de respondent om mee te werken. Voor het verhogen van de respons is twee weken na het versturen van de webenquête een herinneringsmail

³ Dit is de stand in mei 2009 excl. deelgemeenten.

DAADKRACHT

verstuurd. Om de drempel voor raadsleden laag te houden is de uitwerking van de webenquête geanonimiseerd. Doordat de verwerking van de gegevens op geaggregeerd niveau gebeurt (politieke partij, gemeentegrootte, geslacht, leeftijd, coalitie/oppositie, fractievoorzitter/raadslid) en niet op persoonlijke titel is de kans dat raadsleden participeren groter. Ten slotte krijgen de respondenten bij deelname inzage in een rapport met de belangrijkste bevindingen.

2.4 Respons

Bij het benaderen van de 9.212 respondenten waarvan een e-mailadres beschikbaar was, zijn 589 respondenten niet bereikt.⁴ Dit betekent dat er uiteindelijk 8.633 respondenten zijn aangeschreven. Daarvan hebben 2.201 respondenten deelgenomen aan het onderzoek. Dit is een respons van 23,9%. Van alle respondenten hebben 1.494 raadsleden de vragenlijst volledig ingevuld.

Zodra een respondent begint met het invullen van de vragenlijst, blijft de ingevoerde data bewaard. Door het verschil tussen het aantal volledig afgeronde vragenlijsten en de vragenlijsten waarbij voortijdig is gestopt met invullen, varieert het aantal valide respondenten bij elke vraag. Waar het van belang is, is bij de uitwerking van de onderzoeksresultaten het aantal valide respondenten weergegeven.

2.5 Interne validiteit

De interne validiteit bekijkt of het juiste meetinstrument is gehanteerd om de verschillende variabelen in kaart te brengen. Allereerst zijn om de interne validiteit te waarborgen antwoordcategorieën opgesteld met een vijf-puntschaal van Likert. Daarnaast zijn de indicatoren vastgesteld naar aanleiding van literatuuranalyse en oriënterende interviews. Dit verhoogt de zekerheid dat de indicatoren die het onderzoek hanteert geschikt zijn. Met betrekking tot de interne validiteit is voor stellinggroepen de factoranalyse uitgevoerd. Ook is aan de hand van de Cronbach's alpha de interne consistentie gemeten. Uit analyse⁵ van de resultaten blijkt dat de meetschalen behorende bij de stellingen voldoen aan de statistische normen. De vragenlijst is op correcte wijze geconstrueerd. De interne validiteit is hierdoor bij elke stellinggroep gewaarborgd.

2.6 Externe validiteit

Zoals in 2.3 is aangegeven zijn diverse gegevens van raadsleden geïnventariseerd. In het onderzoek is verder gevraagd naar de leeftijd van de respondenten en in welke inwonersklasse hun gemeente valt. Op grond van de vergelijking van de gegevens uit de webenquête met de landelijke cijfers van de totale onderzoekspopulatie⁶ zijn uitspraken over de representativiteit van dit onderzoek mogelijk.

2.6.1 Geslacht

In dit onderzoek is 74,8% van de raadsleden man, 25,2% is vrouw. Uit eerder onderzoek blijkt dat het aandeel vrouwelijke raadsleden sinds 1998 steeds rond de

⁴ Bij deze respondenten gaf het systeem een foutmelding dat de uitnodiging voor de webenquête niet kon worden afgeleverd. Oorzaken kunnen zijn dat het e-mailadres niet correct is, er een filter bij de gemeente geplaatst is en/of dat er een fout is ontstaan bij doorsturen vanuit een algemeen e-mailadres (griffier).

⁵ Zie appendix bij Hedeman, N. (2009), *Dualisme en lokale politiek*, Nijmegen

⁶ Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2008). *Staat van het bestuur*. Den Haag.

DAADKRACHT

23% ligt. De rapportage 'Staat van het bestuur' (2008:10) laat zien dat het aandeel vrouwelijk raadsleden gestegen is naar 24% in 2004 en 26% in 2006. Dit betekent dat zowel vrouwelijke als de mannelijke raadsleden in dit onderzoek naar verhouding zijn vertegenwoordigd onder de respondenten.

2.6.2 Leeftijd

De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 54,2 jaar. Ruim 70% van de respondenten behoort tot de leeftijdscategorie tussen de 40 en 63 jaar. De leeftijdsverdeling onder de respondenten spreidt zich van een minimum van 20 jaar tot een maximum van 100 jaar. De gemiddelde leeftijd van 54,2 jaar is in overeenstemming met de totale populatie raadsleden. De gemiddelde leeftijd van raadsleden is tussen 1998 en 2005 gestegen van 49,2 jaar naar 53,4 jaar⁷. Hierbij dient rekening gehouden te worden met het feit dat de raad als geheel elk zittingsjaar één jaar ouder wordt.

2.6.3 Politieke partijen

Ten derde is gekeken naar de verdeling van raadsleden over de verschillende politieke partijen. Enige noemenswaardige afwijking is die van de lokale partijen. In de werkelijke situatie representeren lokale partijen 27,5% van het totaal, in dit onderzoek 25,5%. Onder de noemer 'samengevoegde partijen' behoren fracties die samengesteld zijn door een samenvoeging van twee of meer partijen, bijvoorbeeld een samenvoeging van CU/SGP/GroenLinks. Onder 'overig' vallen partijen die nauwelijks vertegenwoordigd zijn op lokaal niveau, zoals de PVV of de PvdD. Het aantal raadsleden per politiek partij in dit onderzoek is in overeenstemming met de werkelijke situatie in Nederland, waardoor de representativiteit en veralgemeenbaarheid gewaarborgd is.

2.6.4 Inwonersklassen

Tot slot is het aantal raadsleden naar gemeentegrootte in kaart gebracht. Ook de verdeling van raadsleden naar gemeentegrootte is in overeenstemming met de werkelijkheid. Enige accentverschillen zijn waarneembaar, maar dit vindt zijn oorzaak in de verdeling die dit onderzoek en het rapport van de VNG⁸ hanteren.

Uit eerder verschenen onderzoeken blijkt dat verschillende inwonersklassen verschillende antwoorden opleveren. De tijdsbesteding bijvoorbeeld verschilt significant tussen kleine en grote gemeenten. Dit onderzoek maakt gebruik van een indeling naar zes inwonersklassen:

- 0 – 14.000
- 14.001 – 30.000
- 30.001 – 50.000
- 50.001 – 100.000
- 100.001 – 150.000
- 150.001 – groter.

⁷ Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2008:9). *Staat van het bestuur*. Den Haag.

⁸ VNG (2009), *Persoonlijke gegevens van raadsleden*, Den Haag

<http://www.vng.nl/Documenten/Extranet/Vereniging/Lokaal%20bestuur/Persoonlijke%20gegevens%20raadsleden.pdf>

DAADKRACHT

De conclusie met betrekking tot de demografische en algemene kenmerken van de respondenten is dat de vertegenwoordiging op de verschillende kenmerken in overeenstemming is met de werkelijke situatie in Nederland. Dit betekent dat de externe validiteit, en daarmee de representativiteit en veralgemeenbaarheid van dit onderzoek, is gewaarborgd.

2.7 Beperkingen van het onderzoek

Een beperking van het onderzoek is dat het uitdrukken van een tijdsbesteding voor een werkzaamheid per maand een complexe opgave is. Er zijn perioden in het jaar waarin het accent op bepaalde activiteiten ligt (denk aan de begrotingsbehandeling). Om deze reden is gevraagd naar een indicatie van het gemiddelde aantal uur per maand. De kosten per activiteit per maand dienen om deze reden niet als zodanig exact te worden geïnterpreteerd, maar als een gemiddelde.

De omvang van het onderzoek maakt het onderzoek behalve sterk representatief en empirisch krachtig eveneens complex. Bij een dermate grootschalig onderzoek is het analytisch ondoenlijk om ruimte op te nemen voor uitleg c.q. opmerkingen bij vraagstellingen.

3. Theoretisch profiel van het raadslid

Dit hoofdstuk beschrijft de resultaten van het literatuuronderzoek. Aan de hand van bestaande literatuur is inzichtelijk gemaakt wat de belangrijkste recente feiten en ontwikkelingen zijn met betrekking tot het dualisme in relatie tot de gemeenteraad en de tijdsbesteding van raadsleden. Het literatuuronderzoek uit de nulmeting beschrijft het theoretisch profiel van het raadslid met daarin een beschrijving van de werkzaamheden behorende bij het raadswerk. Tevens gaat het onderzoek in op de invoering van het dualisme en een korte evaluatie sinds de invoering. Belangrijk feit is dat het dualisme nu al langere tijd is ingevoerd. Omdat de huidige gemeenteraden inmiddels drie jaar zitting hebben, kan een verandering hebben plaatsgevonden in de tijdsbesteding per werkzaamheid van raadsleden. Daarom gaat het huidige literatuuronderzoek in op recentere theorieën. Deze theorieën komen aan de orde na een korte terugblik op de nulmeting.

3.1 Terugblik op de nulmeting

In de nulmeting is beoordeeld in hoeverre de tijdsbesteding van raadsleden overeenkomt met de aanbeveling uit de Evaluatie dualisering gemeentebestuur. In deze evaluatie staat dat raadsleden tenminste de helft van de tijd buiten het stadhuis zouden moeten doorbrengen. Om deze analyse te kunnen uitvoeren, wordt gebruik gemaakt van een onderverdeling naar bestuurlijke en volksvertegenwoordigende activiteiten. Tijd die raadsleden besteden aan bijvoorbeeld commissievergaderingen, raadsvergaderingen en overleg met de fractie vallen onder bestuurlijke activiteiten. Tot de volksvertegenwoordigende activiteiten behoren contacten met burgers in alle vormen, variërend van activiteiten in maatschappelijke organisaties, tot persoonlijk contact met (groepen van) burgers en werkbezoeken. Voorliggende één-meting gebruikt dezelfde verdeling van werkzaamheden.

3.2 Evaluatie dualisme

Sinds 2007 zijn evaluatieonderzoeken uitgevoerd naar de werking van het dualisme in het lokale bestuur. In 2008 voerde de commissie-Aarts het meest recente evaluatieonderzoek uit en stelde het rapport 'De staat van dualisering' (2008) op. In dit rapport staat de conclusie dat het dualisme geleidelijk 'indaalt' in de dagelijkse praktijk en raadsleden het dualisme geleidelijk aanvaarden. Als gevolg hiervan ontstaat ook geleidelijk een cultuurverandering. Deze verandering verschilt volgens de commissie wel sterk per gemeente. Zo zijn er aanwijzingen dat de dualisering in grotere gemeenten beter is doorgevoerd dan in kleinere. Uit het rapport blijkt dat dit komt doordat omvangrijke en ingrijpende structuurwijzigingen doorgaans enige tijd nodig hebben om geaccepteerd te worden en, wellicht belangrijker, in alle opzichten geïntegreerd te worden in hun omgeving. Vanwege de kritiek die eerder is geuit op de dualisering van het gemeentebestuur, concludeert de commissie dan ook dat de dualisering in voldoende mate is geslaagd.

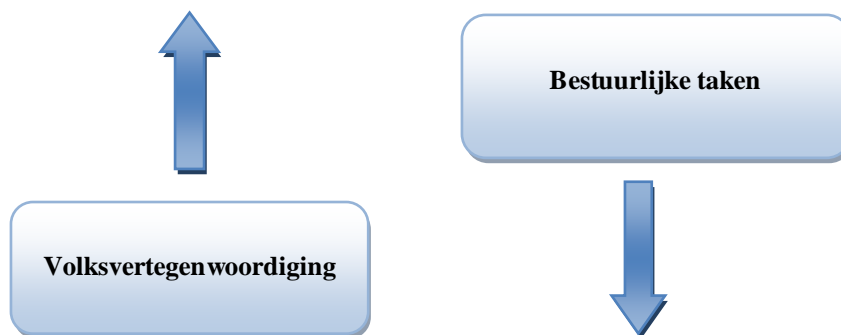
Vrij algemeen genoemde succesvolle onderdelen van de dualisering betreffen de positie van de griffier, het functioneren van de wethouder van buiten de raad en de raadsexperimenten met nieuwe werkvormen en vergadermodellen. De formele bestuursstructuur en de bestuurspraktijk zijn weer met elkaar in overeenstemming. De

DAADKRACHT

scheiding van posities en bevoegdheden heeft bijgedragen tot een meer heldere rolverdeling binnen het gemeentebestuur, waardoor de herkenbaarheid voor de burger is toegenomen. De gemeenteraden zijn erin geslaagd om zich zelfstandiger ten opzichte van het college op te stellen en functioneren meer op hoofdlijnen. Inhoudelijke kaders voor de hoofdlijnen van beleid zijn onder meer te vinden in programmabegrotingen en -rekeningen, raadsprogramma's en langetermijnagenda's.

Minder positief is dat uit het evaluatierapport blijkt dat raadsleden (nog) veel tijd besteden aan bestuurlijke activiteiten. Kijkend naar het advies van de Stuurgroep Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur, om tenminste 50% van de raadstijd buiten het stadhuis door te brengen, is de verdeling tussen de tijdsbesteding aan volksvertegenwoordigende activiteiten en bestuurlijke activiteiten nog steeds niet in balans. Voorafgaand aan het evaluatieonderzoek werd de vraag gesteld op welke manier die balans in evenwicht kan komen. Het aantal uren dat raadsleden aan volksvertegenwoordigende activiteiten besteden kan omhoog en/of het aantal uren dat zij aan bestuurlijke taken besteden kan omlaag (zie Figuur 1). Dit zorgt voor een verschuiving in de relatieve tijdsbesteding.

Figuur 1 Balans tussen hoofdtaken raadslid

Ook Denters e.a.⁹ (2001) concluderen dat de Raad als gevolg van de dualisering aan invloed op het gemeentelijke beleidsproces heeft gewonnen en meer belang hecht aan hun bestuurlijke rol. Het belang dat de Raad toekent aan de volksvertegenwoordigende rol is gelijk gebleven. Er is dan ook geen verandering gekomen in de tijd die raadsleden besteden aan contacten binnen en buiten het gemeentehuis.

Uit de onderzoeksresultaten van 'De staat van dualisering' (2008) bleek dat raadsleden steeds minder vrije tijd hebben. Om deze reden is het volgens hen niet aan te bevelen het aantal uur dat raadsleden per week aan volksvertegenwoordiging besteden te verhogen. Zij zitten al aan het maximaal aantal te besteden uren per maand en kunnen of willen hier geen extra tijd voor vrijmaken. Om de balans tussen volksvertegenwoordiging en bestuurlijke taken gelijk te trekken is het relevant de bestuurlijke taken van raadsleden anders in te richten en zo dit aantal uren te verlagen. Er valt volgens de commissie belangrijke efficiencywinst te boeken in de wijze

⁹ Denters, S.A.H., van Dam, M., Klok, P.J. & Pröpper, I.M.A.M. (2001). *De gemeentelijke democratie na 'Elzinga'*. Bestuurskunde, 8(10), pp. 334-335.

DAADKRACHT

waarop raadsleden het raadswerk vormgegeven. De volgende knelpunten zijn volgens de commissie mogelijk anders vorm te geven:

1. Efficiënte vergaderingen
2. Goede informatieverstrekking
3. Fractieondersteuning
4. Training en opleiding
5. Aantal uur

In de volgende subparagrafen komt elk knelpunt afzonderlijk aan de orde.

3.2.1 Efficiënte vergaderingen

Uit het evaluatieonderzoek van de commissie-Aarts komt naar voren dat de vele vergaderingen en stukken een onevenredig beslag op de tijd van raadsleden leggen. Er zijn veel vergaderingen en met het commissie- en raadswerk wordt dubbel werk geleverd. Daarnaast krijgen raadsleden teveel papieren informatie te lezen. Er moet onderzoek komen naar de gevolgen van verschillende vergadermodellen voor de agenda's van raadsleden. Mogelijk dragen nieuwe vergadersystemen zoals politieke markten, raadsfora of raadsavonden bij aan een vermindering van de tijdsbesteding aan bestuurlijke taken.

3.2.2 Goede informatieverstrekking

Volgens de commissie-Aarts is de informatiestroom tussen Raad en College (nog) niet goed vormgegeven. Veel raadsleden benadrukken de wenselijkheid van rechtstreekse contacten tussen raadsleden en ambtenaren over technische zaken, gebaseerd op heldere afspraken. Uit het evaluatieonderzoek blijkt dat in 75% van de gemeenten afspraken zijn gemaakt tussen Raad en College over de informatieverstrekking. Deze afspraken betreffen echter vooral het regulier verstrekken van de besluitenlijst van B&W en het verschaffen van informatie over openstaande acties. In veel mindere mate gaan deze afspraken over het moment waarop de Raad bij besluitvorming wordt betrokken en over de hoeveelheid en wijze van verstrekking van de informatie. Het rapport constateert dat in veel gevallen de griffier hier tekort schiet, wat doorgaans niet te wijten valt aan de griffier zelf, maar aan de ruimte die hij hiervoor krijgt.

Daarnaast vinden raadsleden de kwaliteit van de beleidsstukken niet altijd goed. De ambtelijke organisatie is (nog) niet altijd in staat of geneigd tot het opstellen van duale beleidsstukken. De beleidsstukken zijn vaak lang en niet goed leesbaar door het gebruik van lange zinnen en ambtelijk taalgebruik. Gemeenteraden zouden volgens de commissie duidelijke eisen moeten stellen aan beleidsstukken.

3.2.3 Fractieondersteuning

De commissie-Aarts beschrijft in hun evaluatieonderzoek dat fractieondersteuning een bijdrage kan leveren om de tijdsbesteding van raadsleden aan bestuurlijke activiteiten te verlagen. De commissie constateert echter dat 29% van de raadsleden geen gebruik maakt van fractieondersteuning. Daarnaast blijkt dat nog steeds niet in alle gemeenten de fractieondersteuning geregeld is. Sinds de invoering van de dualisering is het wettelijk verplicht dat gemeenten (bij verordening) fractieondersteuning regelen. Onlangs is naar aanleiding van de evaluatie van de dualisering van het gemeente- en provinciebestuur een wetsvoorstel aangenomen tot wijziging van de Gemeente- en

DAADKRACHT

Provinciewet. Deze bevat een aanscherping van het recht op fractieondersteuning. De verordening moet regels bevatten ten aanzien van de besteding en de verantwoording van de ondersteuning.

3.2.4 Training en opleiding

De commissie constateert een verschil in kennisniveau tussen de Raad en de ambtelijke organisatie. Dit betreft met name de kennis over de werking van de lokale politiek en enkele politieke vaardigheden als debatteren en beïnvloeden. Hierdoor zijn raadsleden extra tijd kwijt aan het lezen van beleidsstukken, het voorbereiden van vergaderingen en het nemen van besluiten rondom beleidsstukken. In het onderzoeksrapport komt naar voren dat raadsleden betrekkelijk weinig gebruik maken van de mogelijkheden voor scholing en training, terwijl veel partijen deze wel aanbieden. Het is mogelijk het algemene kennisniveau van raadsleden te vergroten door de verschillende bestaande trajecten op elkaar af te stemmen. Hierbij zouden de politieke partijen een belangrijke rol moeten spelen, omdat zij verantwoordelijk zijn voor de werving en selectie van hun (kandidaat) raadsleden.

3.2.5 Aantal uur

Veel raadsleden pleiten voor het toeschrijven van meer uren per maand voor het raadswerk en hogere vergoedingen. De commissie-Aarts is echter van mening dat het raadslidmaatschap een deeltijdfunctie moet blijven. Dit omdat het raadslid met één been in de maatschappij moet staan om de mening en wensen van de burgers zo goed mogelijk te kunnen horen.

3.3 Conclusie

De dualisering van het gemeentebestuur komt steeds beter uit de verf, maar raadsleden besteden nog wel veel tijd aan bestuurlijke activiteiten. Omdat raadsleden volgens de commissie Aarts steeds minder vrije tijd hebben, is het aan te bevelen de bestuurlijke activiteiten efficiënter in te richten. Mogelijkheden die hiervoor zijn volgens de commissie: efficiënter vergaderen, verbeteren van de informatieverstrekking tussen raad en college, fractieondersteuning en training en opleiding van raadsleden.

4. Tijdsbesteding

Dit hoofdstuk staat in het teken van de beantwoording van de tweede onderzoeksvraag: “Wat is de tijdsbesteding van gemeenteraadsleden in Nederland in 2009 en in hoeverre verschilt deze tijdsbesteding van de tijdsbesteding in 2007?” Na de algemene tijdsbesteding, komen de tijdsbesteding naar gemeentegrootte, politieke partij, leeftijd en geslacht aan de orde. Het hoofdstuk besluit met een conclusie.

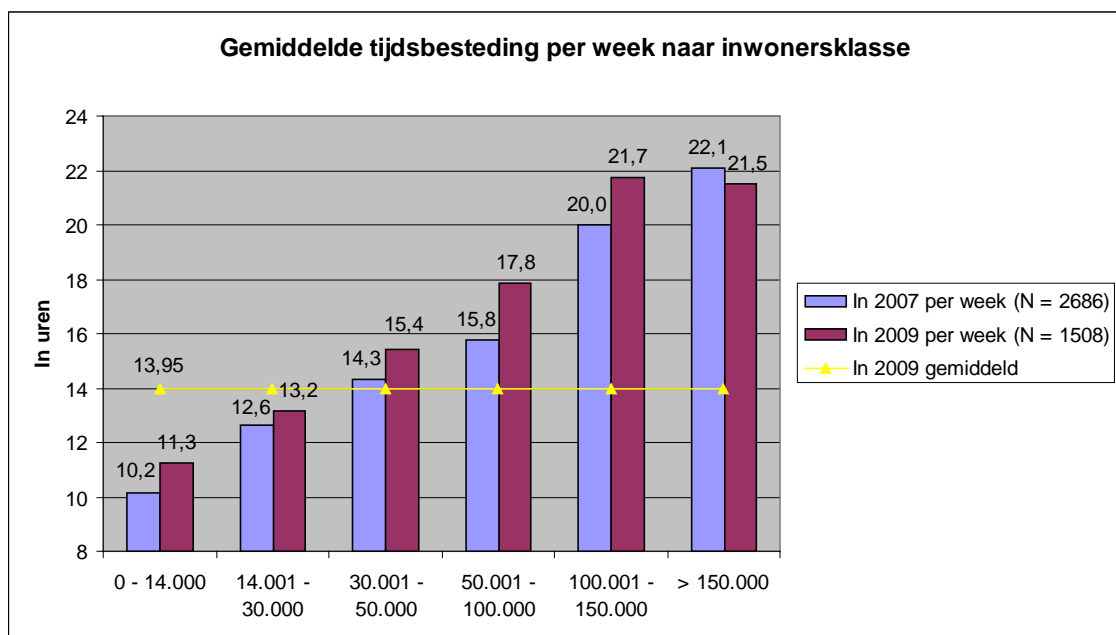
4.1 Algemeen

Aan de gemeenteraadsleden is gevraagd een indicatie te geven van de tijd, in uren, die zij gemiddeld per maand aan het raadslidmaatschap besteden. Hieruit blijkt dat het raadslidmaatschap in de Nederlandse gemeenten een gemiddelde tijdsbesteding van 59,77 uur per maand vergt. Dit betekent dat raadsleden gemiddeld 13,95 uur per week besteden aan het raadswerk.¹⁰

In 2007 wees de nulmeting¹¹ uit dat de gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden op dat moment 14,01 uur per week was. In twee jaar tijd is daarmee de gemiddelde tijdsbesteding met 0,4% nauwelijks gedaald. Op jaarbasis komt dit neer op een totale daling van de tijdsbesteding van raadswerk van 27.141 uur¹².

4.2 Tijdsbesteding naar gemeentegrootte

Figuur 2 geeft de gemiddelde tijdsbesteding per week naar inwonersklasse weer.

Figuur 2 Gemiddelde tijdsbesteding per week naar inwonersklasse

¹⁰ Het aantal uren per week is berekend door het aantal uren per maand te delen door 30 (aantal dagen per maand) en daarna te vermenigvuldigen met 7 (aantal dagen per week).

¹¹ De Lange, G. & Post, W.E.J. & (2008). *Het gemeenteraadslid, Onderzoek naar de tijdsbesteding en werkzaamheden van gemeenteraadsliden*. Nijmegen: Daadkracht.

¹² Als volgt berekend: 9.424 raadsleden x 0,06 uur per week x 48 weken. Dit is gebaseerd op de veronderstelling dat raadsleden in het kader van het zomer- en kerstreces in totaal 4 weken per jaar non-actief zijn.

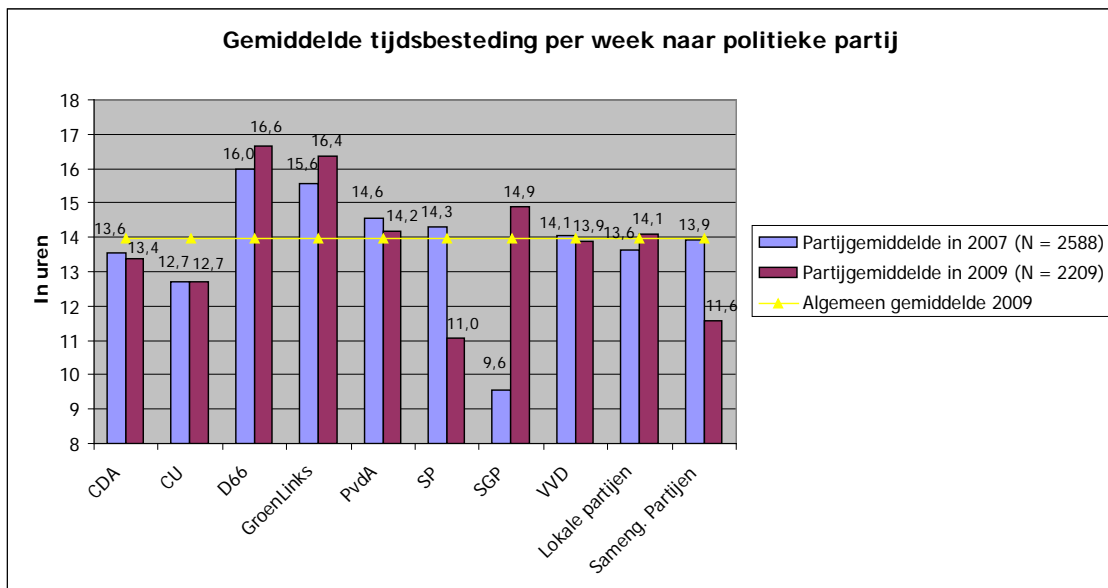
DAADKRACHT

Ten opzichte van 2007 laten raadsleden binnen alle inwonersklassen in 2009 een toename in tijdsbesteding zien, met uitzondering van raadsleden uit de grootste gemeenten. De tijdsbesteding van raadsleden uit gemeenten met 50.000 tot 100.000 inwoners is met 12,7% het meest gestegen. Ook raadsleden uit de kleinste gemeenten laten een grote stijging (10,8%) zien.

Waar in 2007 de raadsleden in de grootste gemeenten de meeste tijd in het raadswerk staken, besteden in 2009 raadsleden uit gemeenten met 100 tot 150.000 inwoners de meeste tijd aan het raadswerk. Net als in 2007 besteden raadsleden uit gemeenten tot 30.000 inwoners minder uren dan gemiddeld. De onderlinge verschillen tussen raadsleden uit kleine en grote gemeenten zijn in 2009 kleiner dan in 2007. In 2007 besteedden raadsleden uit de grootste gemeenten meer dan tweemaal zoveel tijd aan het raadswerk als raadsleden uit de kleinste gemeenten. In 2009 is dit onderlinge verschil verkleind tot minder dan tweemaal de tijdsbesteding van raadsleden uit de kleinste gemeenten.

4.3 Tijdsbesteding naar politieke partij

Figuur 3 geeft een overzicht van de gemiddelde tijdsbesteding per week van raadsleden verdeeld naar politieke partijen. Raadsleden van D66, GroenLinks en SGP maken meer uren dan gemiddeld. Voor wat betreft de raadsleden van D66 en GroenLinks kan deze hoge tijdsbesteding te maken hebben met de gemeentegrootte. Beide partijen zijn vooral in grotere gemeenten vertegenwoordigd. Uit 4.2 blijkt dat de gemiddelde tijdsbesteding per week stijgt naarmate een gemeente groter is. Voor raadsleden van de SGP is deze nuance op basis van gemeentegrootte niet te maken. D66 raadsleden besteden met 16,6 uur per week gemiddeld de meeste tijd aan het raadswerk.

Figuur 3 Gemiddelde tijdsbesteding per week naar politieke partij

Raadsleden van CDA, ChristenUnie, SP en samengevoegde partijen zitten qua tijdsbesteding onder het gemiddelde. Raadsleden van de overige partijen (PvdA, VVD

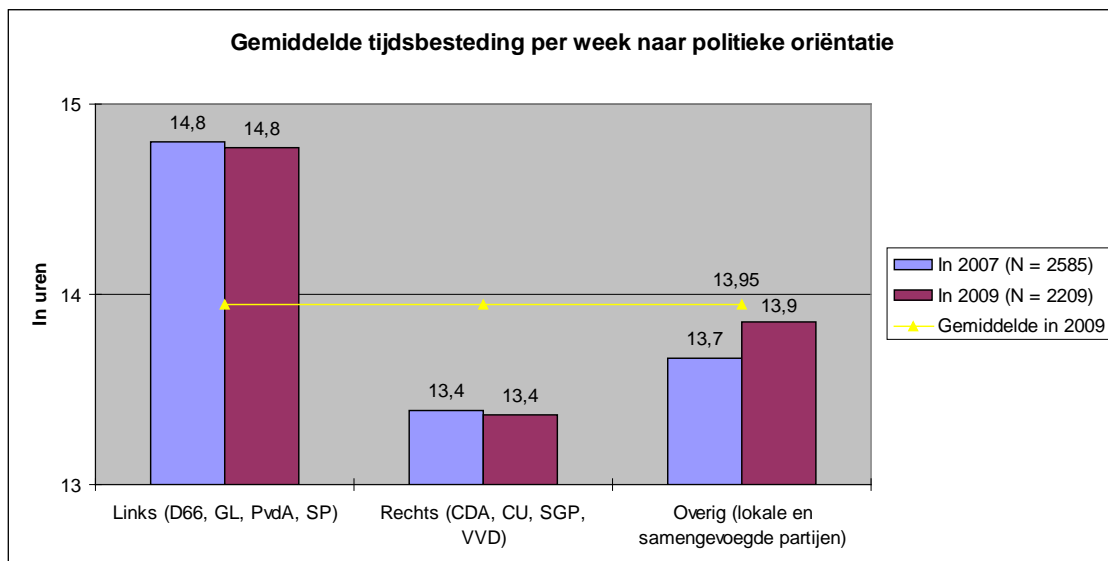

DAADKRACHT

en lokale partijen) laten een tijdsbesteding zien die ongeveer overeenkomt met de gemiddelde tijdsbesteding.

De grafiek laat in vergelijking met 2007 enkele opvallende verschuivingen in tijdsbesteding zien. Raadsleden van de SP zijn ten opzichte van 2007 gemiddeld ruim 3 uur per week minder tijd gaan besteden aan het raadswerk. Dit komt overeen met een daling van ruim 23%. Ook raadsleden van samengevoegde partijen laten een daling in de tijdsbesteding zien ten opzichte van 2007. Raadsleden van de SGP besteden in 2009 ruim 5 uur per week meer tijd aan het raadswerk dan in 2007. Dit is een stijging van 55,2%. De achtergronden van deze grote verschuiving in tijdsbesteding zijn niet onderzocht. Bij raadsleden uit andere politieke partijen zijn de verschillen ten opzichte van 2007 kleiner. Raadsleden van de ChristenUnie besteden in 2009 evenveel tijd aan het raadswerk als in 2007.

In Figuur 4 is de tijdsbesteding per week verdeeld naar politieke oriëntatie. De partijen D66, GroenLinks, PvdA en SP vallen onder links georiënteerde partijen. CDA, ChristenUnie¹³, SGP en VVD zijn ondergebracht in de categorie rechts georiënteerde partijen. Van lokale en samengevoegde partijen is niet duidelijk of deze links of rechts georiënteerd zijn. Deze partijen zijn daarom ondergebracht in een categorie ‘overig’.

Figuur 4 Gemiddelde tijdsbesteding per week naar politieke oriëntatie

Uit de figuur blijkt dat net als in 2007 links georiënteerde raadsleden meer uren aan het raadswerk besteden dan raadsleden van rechts georiënteerde of raadsleden van overige partijen waarvan de politieke oriëntatie niet bekend is, zoals lokale partijen. Ten opzichte van 2007 laten lokale en samengevoegde partijen een toename van 1,5% in tijdsbesteding zien. Links en rechts georiënteerde raadsleden besteden in 2009 gemiddeld ongeveer evenveel tijd aan het raadswerk als in 2007.

¹³ De ChristenUnie neemt zowel linkse als rechtse standpunten in. Volgens <http://www.parlement.com/9291000/modules/f/g61o6303> hoort de partij thuis aan de rechterkant van het politieke spectrum.

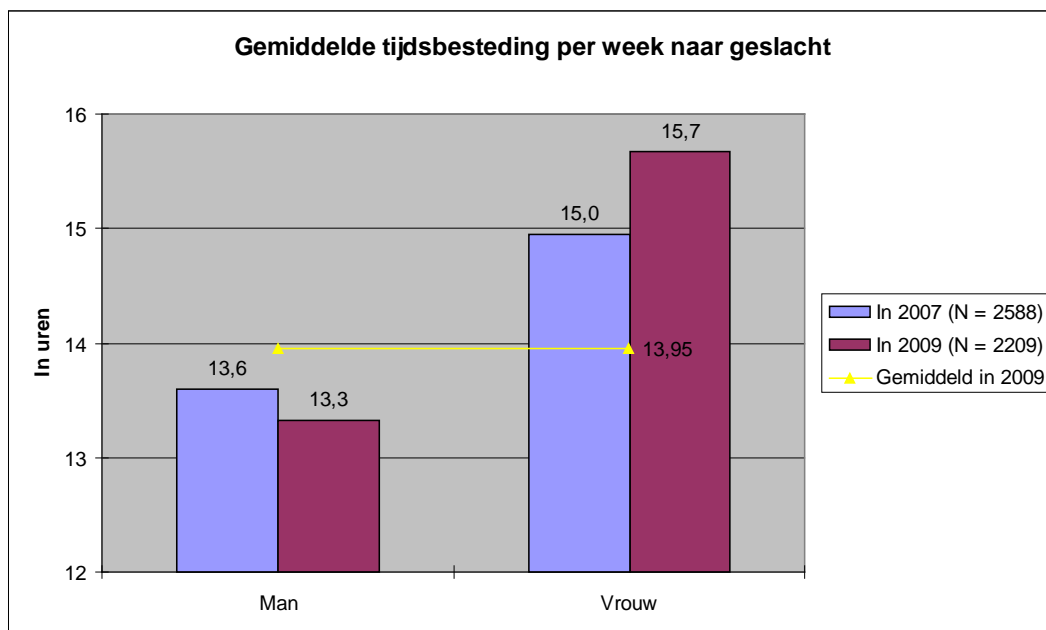

4.4 Tijdsbesteding naar leeftijd

De vraag naar de leeftijd van raadsleden is in 2009 aan het eind van de enquête gesteld. Hierdoor is van een deel van de raadsleden de leeftijd niet bekend. Uit de analyse komt naar voren dat de raadsleden waarvan de leeftijd niet bekend is, een tijdsbesteding laten zien die ruim 2 uur lager is dan het gemiddelde, terwijl alle raadsleden waarvan de leeftijd wel bekend is, een tijdsbesteding laten zien die boven de gemiddelde tijdsbesteding ligt. De tijdsbesteding naar leeftijd in 2009 is daarom niet goed te vergelijken met 2007. De grafiek van de tijdsbesteding naar leeftijd is daarom weggelaten.

4.5 Tijdsbesteding naar geslacht

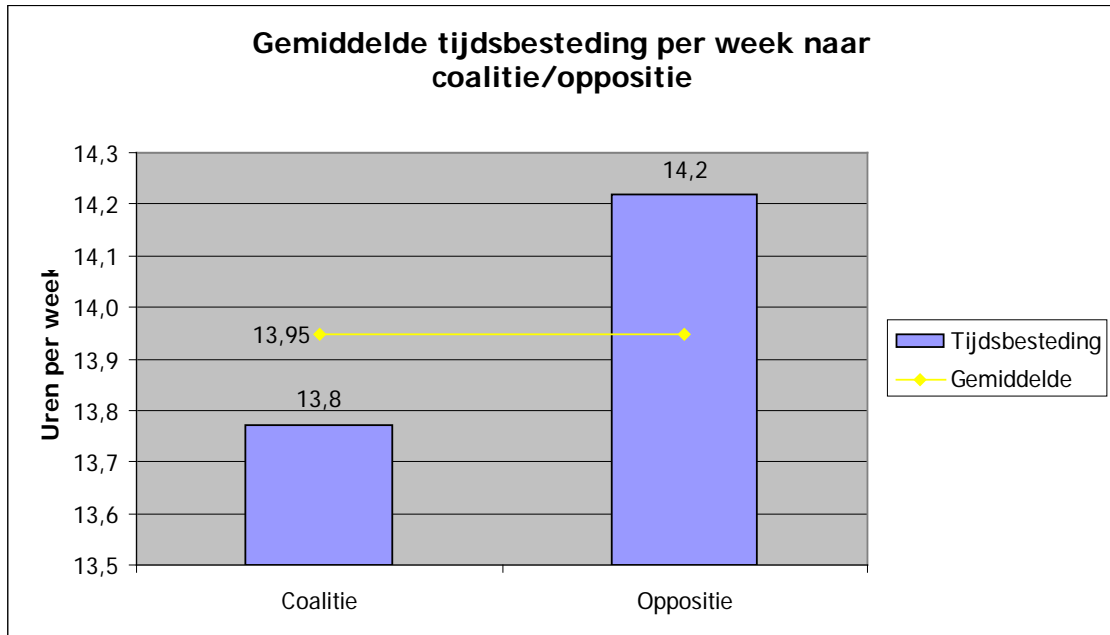
Figuur 5 laat zien dat vrouwelijke raadsleden gemiddeld per week net als in 2007 meer tijd besteden aan het raadswerk dan hun mannelijke collega's. Het verschil in tijdsbesteding naar geslacht is toegenomen ten opzichte van 2007. Vrouwelijke raadsleden besteden in 2009 gemiddeld 18% meer tijd aan het raadswerk dan mannelijke raadsleden.

Figuur 5 Gemiddelde tijdsbesteding per week naar geslacht

4.6 Coalitie of oppositie

Figuur 6 laat de tijdsbesteding zien van raadsleden die in een coalitiepartij zitten en raadsleden die oppositie voeren. Omdat in 2007 niet is onderzocht welke raadsleden deel uitmaakten van een coalitiepartij en welke raadsleden niet, laat de figuur alleen de cijfers over 2009 zien. Raadsleden uit oppositiepartijen besteden gemiddeld 2,9% meer tijd aan het raadswerk dan raadsleden uit coalitiepartijen.

Figuur 6 Gemiddelde tijdsbesteding per week naar coalitie/oppositie (N = 2209)

4.7 Conclusie

De gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden bedraagt in 2009 13,95 uur per week. Dit is een daling van 0,4% ten opzichte van 2007. De onderlinge verschillen in tijdsbesteding tussen raadsleden uit kleine en grote gemeenten zijn in 2009 kleiner dan in 2007. Bij de gemiddelde tijdsbesteding naar partij zijn enkele verschuivingen zichtbaar. Net als in 2007 besteden links georiënteerde partijen gemiddeld meer tijd aan het raadswerk dan rechts georiënteerde en lokale en samengevoegde partijen. Het verschil in tijdsbesteding naar geslacht is toegenomen ten opzichte van 2007. Raadsleden uit coalitiepartijen besteden minder tijd aan het raadswerk dan raadsleden uit partijen die oppositie voeren.

5. Werkzaamheden

Dit hoofdstuk geeft antwoord op de onderzoeksvraag: “Waaruit bestaan de werkzaamheden van gemeenteraadsleden in Nederland in 2009 en in hoeverre verschilt de tijdsbesteding aan deze werkzaamheden ten opzichte van 2007?” Na de behandeling van de werkzaamheden in totaliteit komen de werkzaamheden naar gemeentegrootte, politieke partij, leeftijd en geslacht aan de orde. De werkzaamheden worden daarbij getoetst aan de aanbeveling uit de Evaluatie dualisering gemeentebestuur dat raadsleden tenminste de helft van de tijd buiten het stadhuis door zouden moeten brengen. Paragraaf 6 geeft weer in hoeverre raadsleden tevreden zijn over de tijdsbesteding en hoe dit samenhangt met de tijdsbesteding. In paragraaf 7 komt de tijdsbesteding aan betaald werk en het volgen van opleidingen naast het raadswerk aan de orde. Het hoofdstuk besluit met een conclusie.¹⁴

5.1 Algemeen

Aan de raadsleden is gevraagd om bij 16 categorieën¹⁵ van werkzaamheden aan te geven hoeveel uur per maand zij daar gemiddeld aan besteden. Tabel 1 laat zien wat het relatieve aandeel is van de verschillende werkzaamheden in de totale tijdsbesteding.

In Tabel 1 is onderscheid gemaakt naar bestuurlijke en volksvertegenwoordigende activiteiten. Zo kan onder meer getoetst worden of raadsleden voldoen aan de aanbeveling om tenminste de helft van de tijd buiten het stadhuis door te brengen.

Onder de internetactiviteiten vallen zowel bestuurlijke als vertegenwoordigende activiteiten. De activiteiten lopen uiteen van het mailen met andere politici tot het bijhouden van een weblog. Uit de interviews tijdens het vooronderzoek van 2007 is gebleken dat de verdeling van de internetactiviteiten over bestuurlijke en vertegenwoordigende activiteiten 2:1 is. Deze verdeling is herbevestigd in het oriënterend onderzoek en daarna ook in 2009 toegepast en in onderstaande tabel verwerkt.

Uit de tabel blijkt dat Nederlandse raadsleden in 2009 64,5% van de tijd besteden aan bestuurlijke activiteiten. De activiteiten die de meeste tijd vragen zijn het lezen van vergaderstukken, nota's en rapporten. Daarna besteden raadsleden de meeste tijd aan verschillende vergaderingen. In totaal besteden de raadsleden bijna een derde (32,0%) van de raadstijd aan vergaderingen. De relatieve tijdsbesteding aan bestuurlijke activiteiten is ten opzichte van 2007 gedaald met 2,2%. Alle bestuurlijke activiteiten laten een daling in relatieve tijdsbesteding zien, met uitzondering van de raadsvergadering die in 2009 iets meer tijd vraagt van de raadsleden dan in 2007.

¹⁴ In dit hoofdstuk bestaan verschillen tussen 2007 en 2009 uit het verschil in percentages. Als bijvoorbeeld een activiteit in 2007 5% van de tijd in beslag nam en in 2009 10%, staat dit vermeld als een toename met 5%.

¹⁵ In 2007 zijn 15 categorieën gebruikt. Op grond van het vooronderzoek in 2009 is de activiteit ‘coalitievergadering’ als 16^e categorie toegevoegd. Deze komt terug onder “bestuurlijke activiteiten”.

DAADKRACHT

Aan volksvertegenwoordigende activiteiten besteden Nederlandse raadsleden gemiddeld 30,8% van de raadstijd. Persoonlijk contact en activiteiten in maatschappelijke organisaties vragen daarbij de meeste tijd. Ten opzichte van 2007 besteden raadsleden in 2009 1,3% meer tijd aan volksvertegenwoordigende taken. De meeste activiteiten laten een stijging zien in relatieve tijdsbesteding. Een uitzondering hierop is de tijdsbesteding aan werkbezoeken en internetactiviteiten.

Bestuurlijke activiteiten	% van het totaal 2007 (N = 2699)	% van het totaal 2009 (N = 1507)	Vershil
Lezen van vergaderstukken, nota's en rapporten	20,1%	19,3%	-0,8%
Fractievergadering	10,6%	9,7%	-0,9%
Commissievergadering	9,2%	8,8%	-0,4%
Raadsvergadering	8,2%	8,3%	0,1%
Internetactiviteiten: e-mail, internetdiscussies, etc.	6,3%	5,2%	-1,1%
Stadhuiswerk: maken van notities en opstellen schriftelijke vragen	4,5%	4,3%	-0,2%
Partijvergadering/bijeenkomsten	3,9%	3,7%	-0,2%
Telefonische contacten	3,9%	3,7%	-0,2%
Coalitievergadering	-	1,5%	-
	66,7%	64,5%	-2,2%
Volksvertegenwoordigende activiteiten			
Persoonlijk contact met (groepen van) burgers	6,4%	7,3%	0,9%
Activiteiten in maatschappelijke organisaties	6,8%	6,8%	0,0%
Buurt- en wijkbijeenkomsten	4,1%	4,5%	0,4%
Werkbezoeken	4,8%	4,4%	-0,4%
Politieke avond/spreekuur	2,7%	3,2%	0,5%
Internetactiviteiten: e-mail, internetdiscussies, etc.	3,1%	2,6%	-0,5%
Contact met media	1,6%	1,9%	0,3%
	29,5%	30,8%	1,3%
Overig			
	3,8%	4,7%	0,9%
Totaal	100,0%	100,0%	

Tabel 1 Verdeling van tijd naar bestuurlijke en vertegenwoordigende activiteiten in het raadswerk

Door de daling van de tijdsbesteding aan bestuurlijke activiteiten en een stijging van de tijdsbesteding aan volksvertegenwoordigende activiteiten komt de tijdsbesteding van raadsleden dichterbij de buurt van het advies van de Stuurgroep om tenminste 50% van de raadstijd buiten het stadhuis door te brengen. Toch komen raadsleden er nog niet aan toe om de helft van de raadstijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten te besteden.

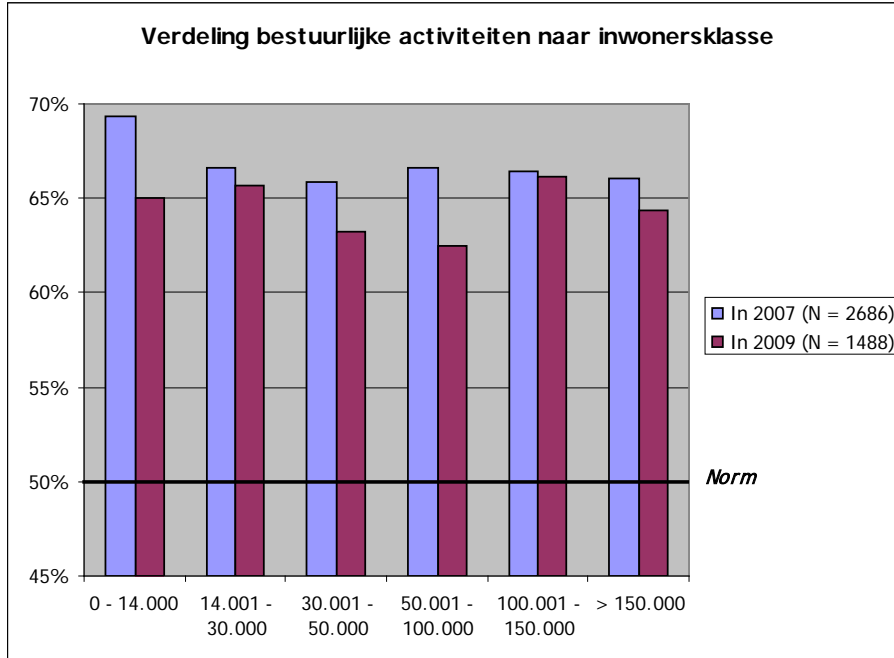
5.2 Werkzaamheden naar inwonersklasse

Figuur 7 toont de verdeling van de tijdsbesteding over bestuurlijke activiteiten naar inwonersklasse. Raadsleden uit gemeenten met 100.000 tot 150.000 inwoners besteden relatief de meeste tijd aan bestuurlijke activiteiten, raadsleden uit gemeenten met 50.000 tot 100.000 inwoners het minst. Alle inwonersklassen laten ten opzichte van 2007 een daling zien in de relatieve tijdsbesteding aan bestuurlijke activiteiten. Raadsleden uit gemeenten met 100.000 tot 150.000 inwoners laten de kleinste daling

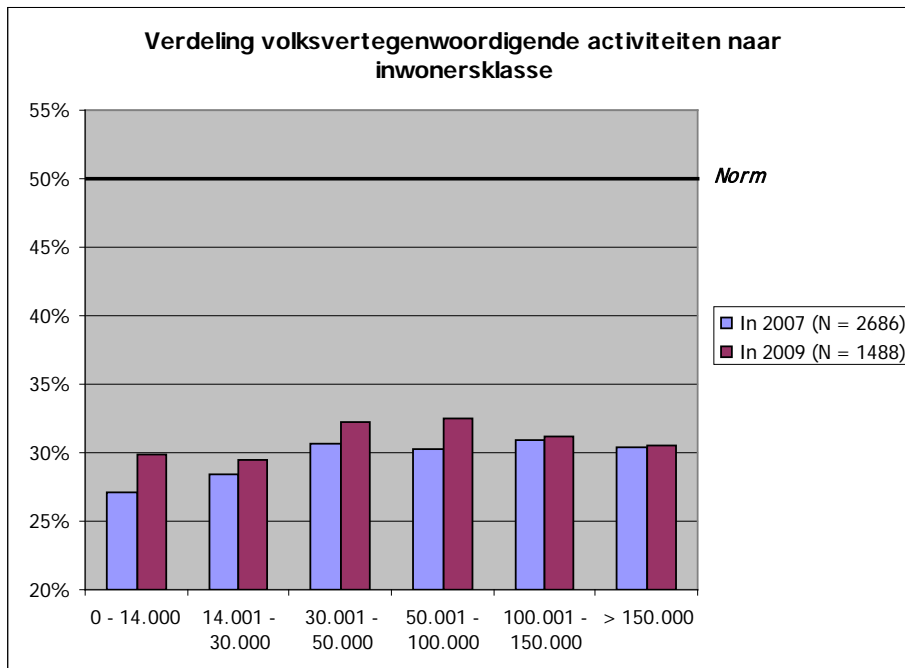
DAADKRACHT

zien. Raadsleden uit de kleinste gemeenten (tot 14.000 inwoners) en raadsleden uit gemeenten met 50.000 tot 100.000 inwoners laten de grootste daling in tijdsbesteding aan bestuurlijke activiteiten zien.

Figuur 7 Verdeling bestuurlijke activiteiten naar inwonersklasse

Figuur 8 toont de relatieve verdeling van tijdsbesteding aan volksvertegenwoordigende activiteiten.

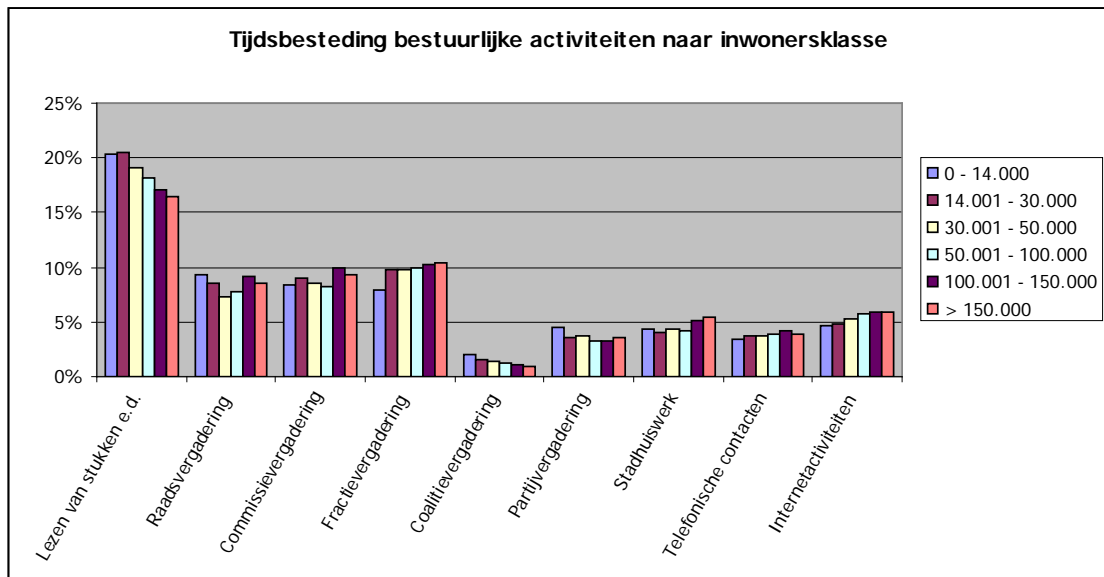
Figuur 8 Verdeling volksvertegenwoordigende activiteiten naar inwonersklasse

DAADKRACHT

Middelgrote gemeenten met 30.000 tot 100.000 inwoners besteden relatief de meeste tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten. Raadsleden uit gemeenten met 14.000 tot 30.000 inwoners besteden relatief de minste tijd aan volksvertegenwoordigende zaken. Alle inwonersklassen laten ten opzichte van 2007 een groei zien in de tijdsbesteding. De groei is het grootst bij de kleinste gemeenten (4,3%).

Een nadere analyse van de verschillende activiteiten laat zien dat er tussen de verschillende inwonersklassen verschillen zijn in de tijdsbesteding. Figuur 9 toont de relatieve tijdsbesteding van de afzonderlijke bestuurlijke activiteiten. Naarmate een gemeente groter is, besteden de raadsleden relatief minder tijd aan het lezen van vergaderstukken en het bijwonen van coalitievergaderingen. Voor fractievergaderingen en internetactiviteiten geldt het omgekeerde; raadsleden besteden relatief meer tijd aan fractievergaderingen en internetactiviteiten naarmate de gemeente groter is.

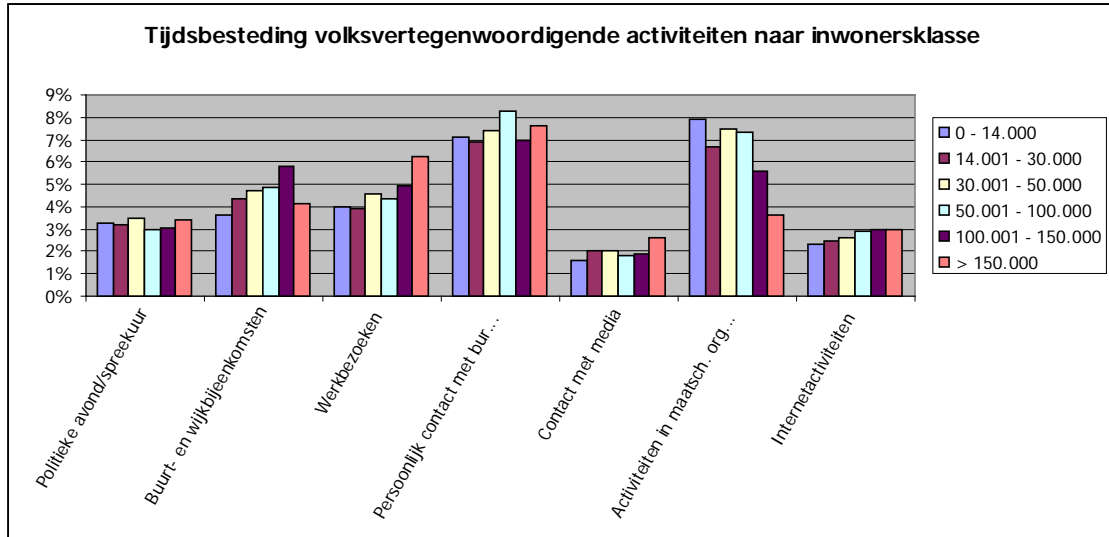
Figuur 9 Tijdsbesteding bestuurlijke activiteiten naar inwonersklasse (N = 1488)

Figuur 10 laat de relatieve tijdsbesteding van de volksvertegenwoordigende activiteiten naar inwonersklasse zien. Aan buurt- en wijkbezoeken besteden raadsleden relatief meer tijd naarmate de gemeente groter is. Dit geldt niet voor raadsleden uit de grootste gemeenten (>150.000). Ten opzichte van 2007 zijn raadsleden uit de grootste gemeenten relatief minder tijd gaan besteden aan buurt- en wijkbijeenkomsten. Van 5,4% is de relatieve tijdsbesteding aan buurt- en wijkbijeenkomsten gedaald naar 4,1%. Ook de relatieve tijdsbesteding aan werkbezoeken neemt toe met de gemeentegrootte. Voor activiteiten in maatschappelijke organisaties geldt het omgekeerde. Raadsleden uit de kleinste gemeenten besteden relatief ruim twee keer zoveel tijd aan deze activiteiten dan raadsleden uit de grootste gemeenten.

Het beeld dat de verschillende inwonersklassen per activiteit laten zien is grilliger dan in 2007. In 2007 wezen de resultaten uit dat raadsleden in kleine gemeenten vaker te bereiken zijn in informele situaties buiten het raadswerk om, terwijl raadsleden in grote gemeenten het vooral moesten hebben van georganiseerde ontmoetingen met de

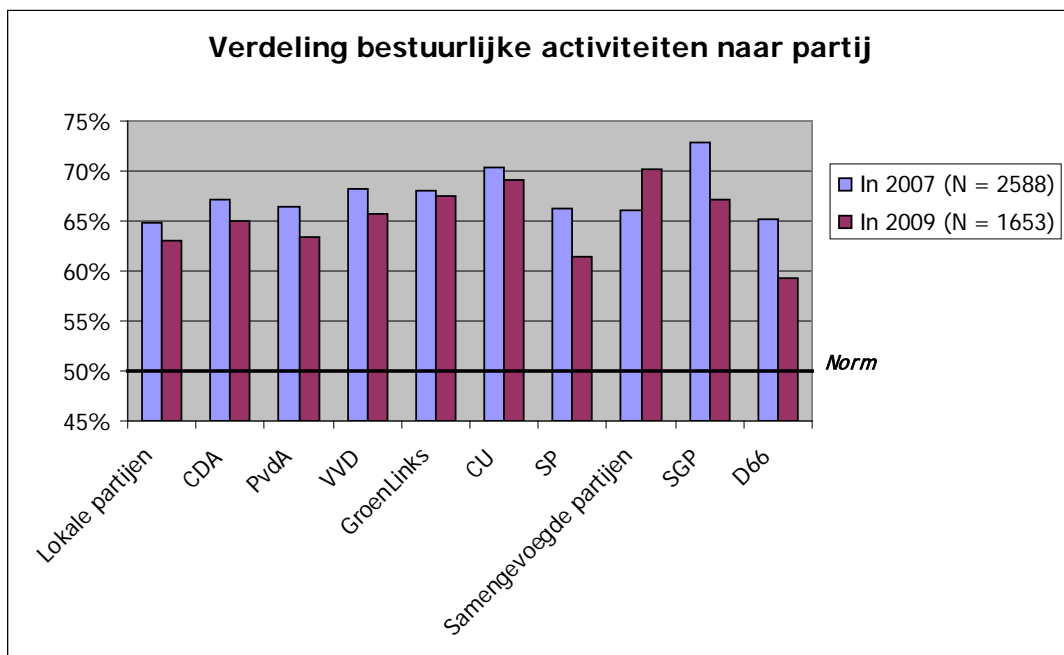
burger, zoals buurtbijeenkomsten en werkbezoeken. Op basis van de resultaten van 2009 is deze conclusie niet meer te trekken.

Figuur 10 Tijdsbesteding volksvertegenwoordigende activiteiten naar inwonersklasse (N = 1488)

5.3 Werkzaamheden naar politieke partij

Figuur 11 laat zien dat raadsleden van samengevoegde partijen en de ChristenUnie de meeste tijd besteden aan bestuurlijke activiteiten. Raadsleden van D66 en de SP besteden relatief de minste tijd aan bestuurlijke activiteiten. Ten opzichte van 2007 laten alle partijen, met uitzondering van samengevoegde partijen een daling in tijdsbesteding zien voor wat betreft bestuurlijke activiteiten. De daling in tijdsbesteding is het grootst bij D66 (5,9%) en SGP (5,6%).

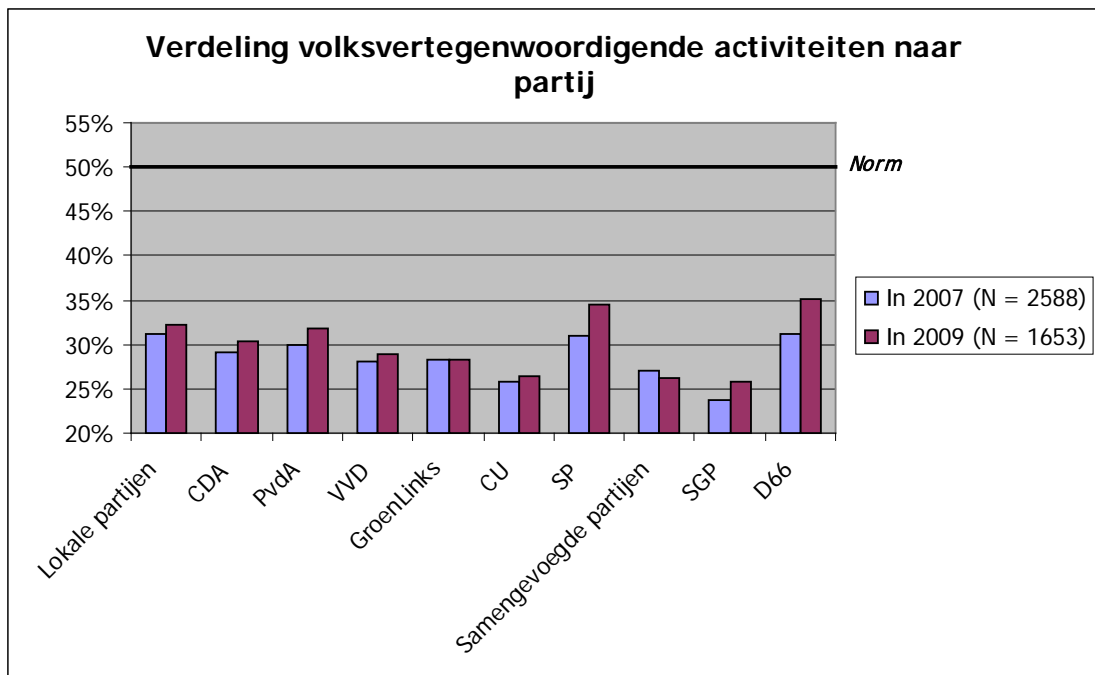

Figuur 11 Tijdsbesteding bestuurlijke activiteiten naar partij

DAADKRACHT

Figuur 12 laat zien dat raadsleden van D66 en de SP de meeste tijd besteden aan volksvertegenwoordigende activiteiten. Deze partijen laten tevens de grootste groei ten opzichte van 2007 zien. De tijdsbesteding van raadsleden van GroenLinks is met 0,1% nauwelijks gegroeid ten opzichte van 2007. Raadsleden van de SGP besteden relatief de minste tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten. Toch laten raadsleden van deze partij wel een groei van 2% zien ten opzichte van 2007. Raadsleden van samengevoegde partijen laten als enige een daling in tijdsbesteding zien.

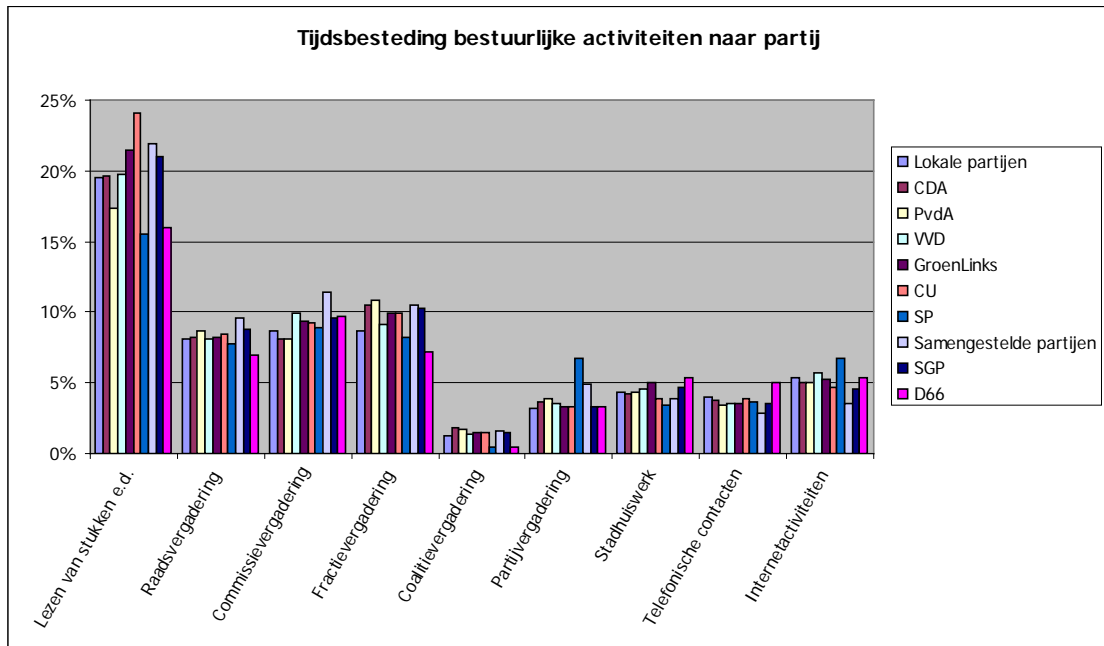

Figuur 12 Verdeling volksvertegenwoordigende activiteiten naar politieke partij

Figuur 13 geeft een verdeling van bestuurlijke activiteiten per partij. Raadsleden van de ChristenUnie besteden relatief de meeste tijd aan het lezen van vergaderstukken en dergelijke. Raadsleden van de SP en D66 besteden relatief de minste tijd aan het lezen van stukken. Raadsleden van samengevoegde partijen besteden relatief veel tijd aan het lezen van stukken, raadsvergaderingen, commissievergaderingen en fractievergaderingen. Deze raadsleden besteden relatief weinig tijd aan telefonische contacten en internetactiviteiten. Raadsleden van de SP besteden relatief veel tijd aan partijvergaderingen.

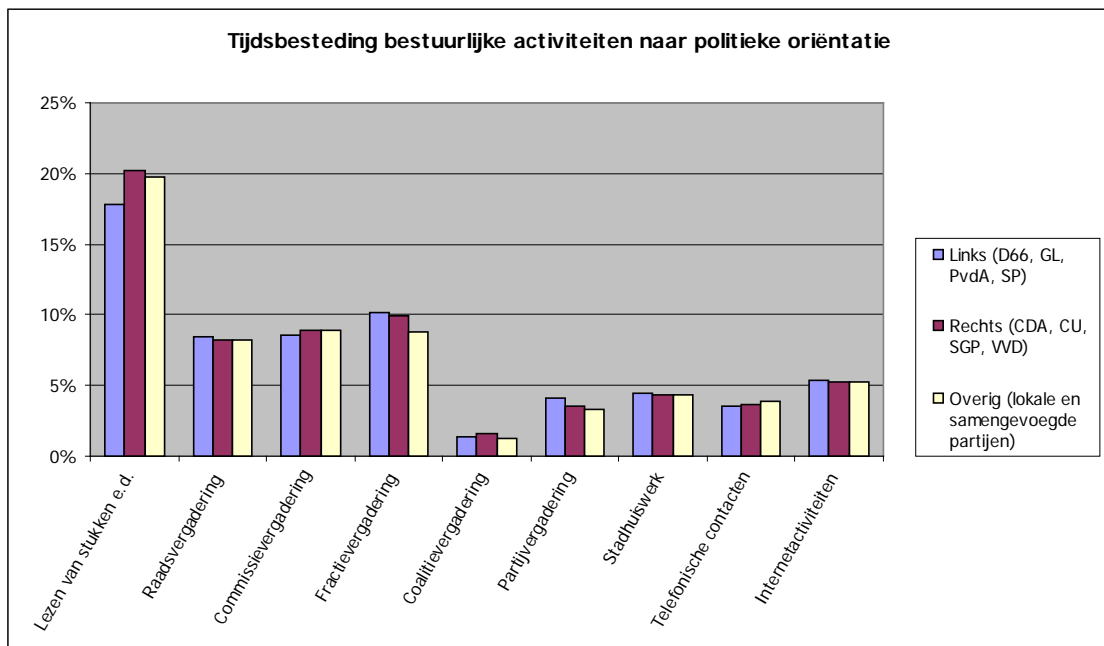

DAADKRACHT

Figuur 13 Verdeling van bestuurlijke activiteiten naar politieke partij (N = 1653)

Figuur 14 toont de tijdsbesteding van bestuurlijke activiteiten naar politieke oriëntatie. Er zijn net als in 2007 weinig verschillen in de tijdsbesteding te zien tussen de verschillende categorieën. Alleen het lezen van stukken laat een klein verschil zien, waarbij links georiënteerde raadsleden minder tijd aan deze activiteit besteden dan rechts georiënteerde raadsleden.

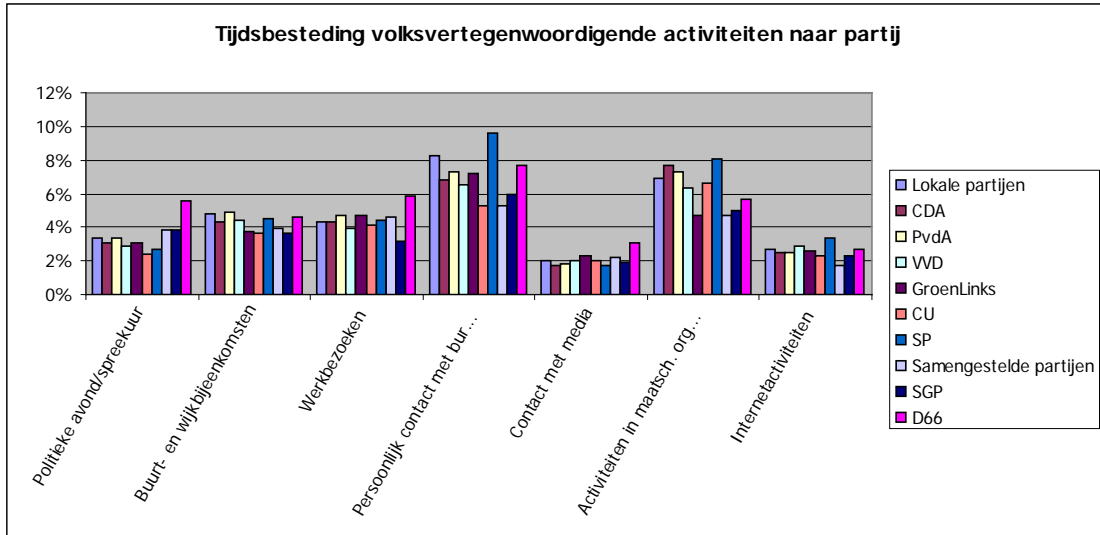

Figuur 14 Verdeling activiteiten naar politieke oriëntatie (N = 1653)

DAADKRACHT

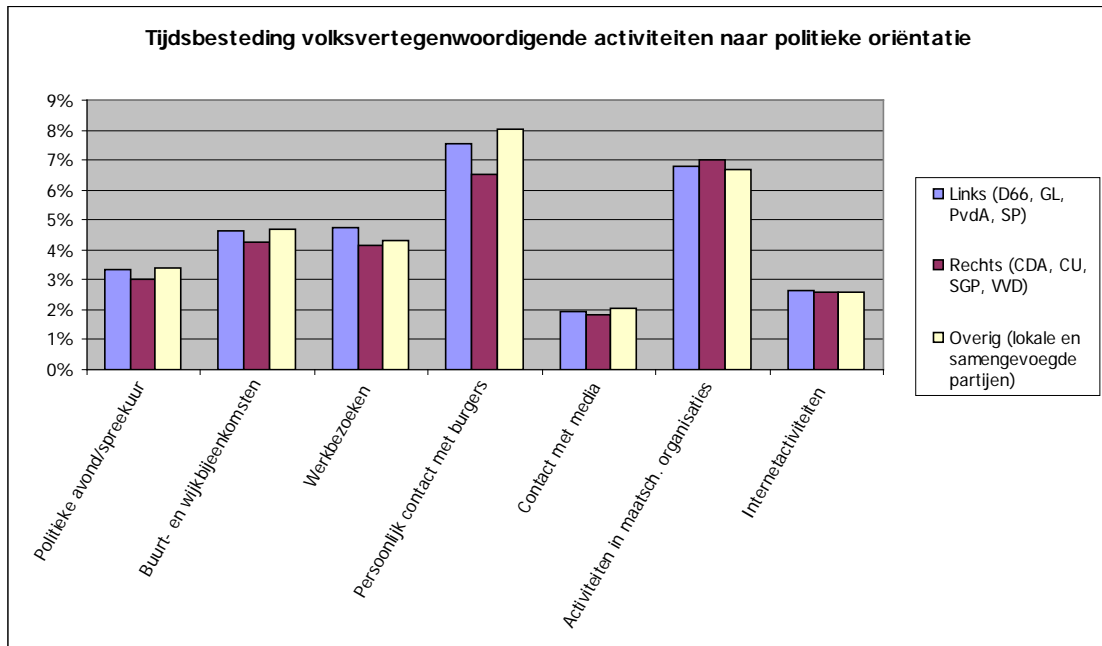
Figuur 15 laat zien dat de verschillen in de volksvertegenwoordigende activiteiten groter zijn.

Figuur 15 Verdeling van volksvertegenwoordigende activiteiten naar politieke partij (N = 1653)

Net als in 2007 laat de tijdsbesteding in het persoonlijk contact met burgers de grootste verschillen tussen partijen zien. SP raadsleden besteden 4,4% meer van hun tijd aan persoonlijk contact met burgers dan raadsleden van samengevoegde partijen. Zoals we in Figuur 12 hebben gezien, besteden raadsleden van D66 relatief veel tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten. Figuur 15 laat zien dat de tijdsbesteding van deze raadsleden bij alle volksvertegenwoordigende activiteiten relatief hoog is. Bij politieke avonden, werkbezoeken en contact met de media laten raadsleden van D66 de hoogste tijdsbesteding zien.

In Figuur 16 zijn de werkzaamheden voor volksvertegenwoordigende activiteiten verdeeld naar politieke oriëntatie. Net als bij de bestuurlijke activiteiten zijn er weinig verschillen te zien in relatieve tijdsbesteding tussen de categorieën.

Figuur 16 Verdeling van volksvertegenwoordigende activiteiten naar politieke oriëntatie (N = 1653)

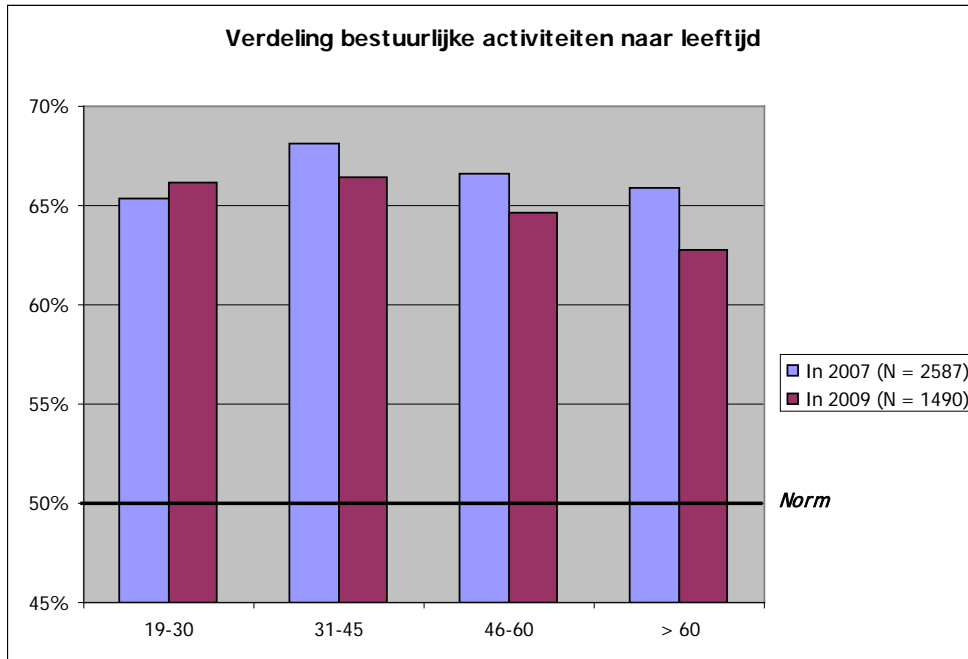
Het beeld van tijdsbesteding van volksvertegenwoordigende activiteiten naar politieke oriëntatie is grotendeels hetzelfde als in 2007. Alleen bij activiteiten in maatschappelijke organisaties is er een verandering opgetreden in de relatieve tijdsbesteding. In 2007 besteedden raadsleden uit lokale en samengevoegde partijen de meeste tijd aan deze activiteiten, terwijl raadsleden met een links oriëntatie juist relatief weinig tijd aan deze activiteiten besteedden. In 2009 besteden links georiënteerde raadsleden meer en raadsleden uit lokale en samengevoegde partijen minder tijd aan activiteiten in maatschappelijke organisaties, waardoor de verschillen tussen de categorieën klein zijn geworden.

5.4 Werkzaamheden naar leeftijd

Figuur 17 geeft een overzicht van de verdeling van bestuurlijke activiteiten naar leeftijd. De oudste raadsleden besteden relatief de minste tijd aan bestuurlijke activiteiten. Raadsleden tot 30 jaar laten een stijging in tijdsbesteding zien. Raadsleden van 31 jaar en ouder besteden in 2009 minder tijd aan bestuurlijke activiteiten dan in 2007. De oudste raadsleden laten de grootste daling zien (3,2%).

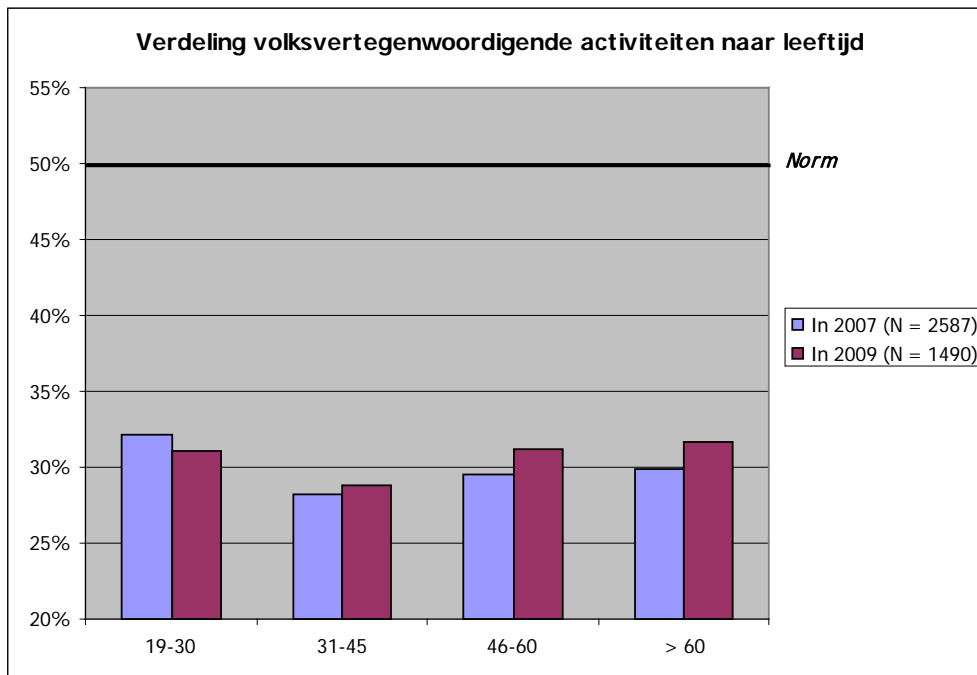

DAADKRACHT

Figuur 17 Verdeling bestuurlijke activiteiten naar leeftijd

In Figuur 18 is een omgekeerde ontwikkeling te zien van wat er bij de bestuurlijke activiteiten gebeurt. Raadsleden van 31 jaar en ouder laten een toename in tijdsbesteding zien. Raadsleden tussen 31 en 45 jaar oud besteden met 28,8% het minst tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten.

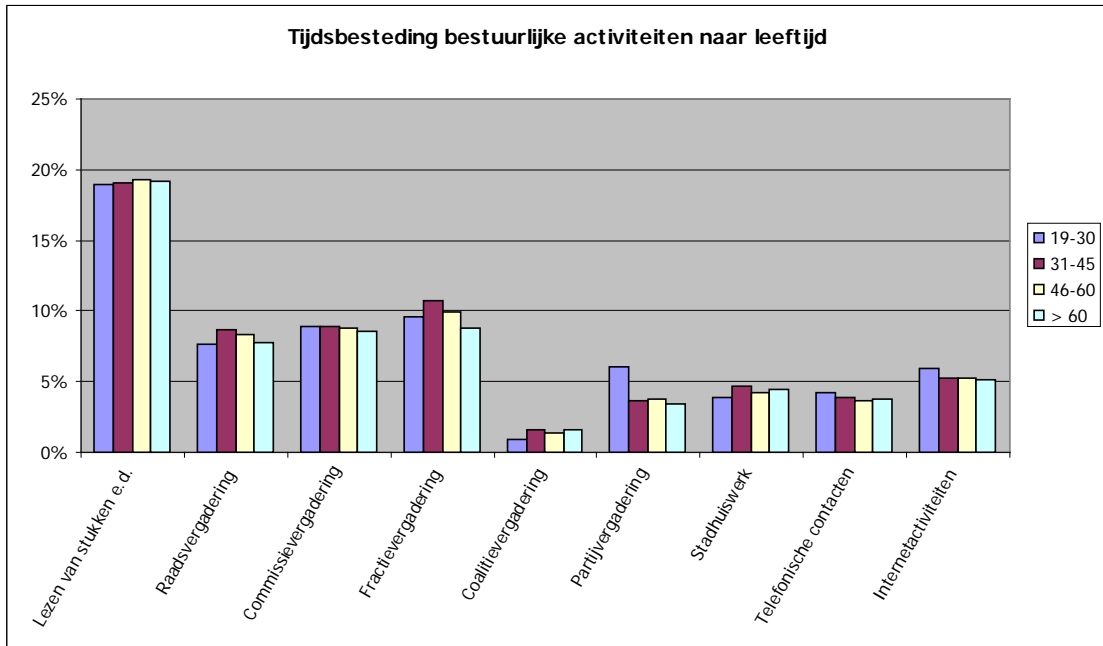

Figuur 18 Verdeling volksvertegenwoordigende activiteiten naar leeftijd

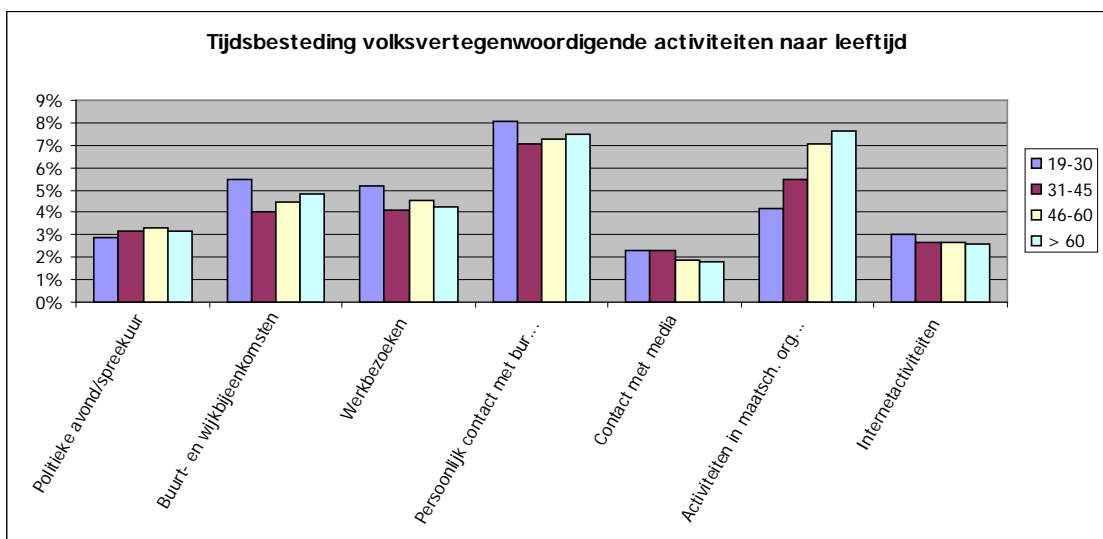
DAADKRACHT

Een nadere analyse van de verschillende bestuurlijke activiteiten naar leeftijd laat zien dat de verschillen tussen de leeftijdsgroepen ook bij de afzonderlijk activiteiten klein is. In 2007 besteedden raadsleden meer tijd aan het lezen van vergaderstukken naarmate ze ouder waren. In 2009 is dit verband niet meer aanwezig en laten alle leeftijdscategorieën bijna dezelfde tijdsbesteding zien op het gebied van het lezen van stukken. De jongste raadsleden besteden in 2009 relatief de meeste tijd aan partijvergaderingen.

Figuur 19 Verdeling van volksvertegenwoordigende activiteiten naar leeftijd (N = 1490)

Figuur 20 geeft de verdeling van volksvertegenwoordigende activiteiten naar leeftijd weer.

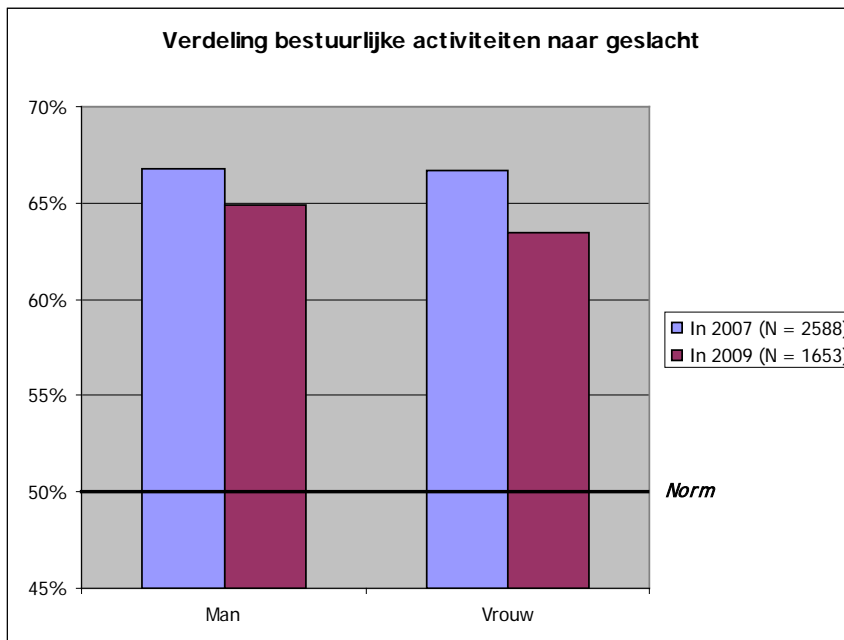
Figuur 20 Verdeling van volksvertegenwoordigende activiteiten naar leeftijd (N = 1490)

De verschillen tussen de leeftijdscategorieën in tijdsbesteding aan volksvertegenwoordigende activiteiten is het grootst bij activiteiten in maatschappelijke organisaties. Naarmate raadsleden ouder zijn, besteden zij meer tijd aan deze activiteiten. De jongste raadsleden besteden in 2009 bijna 3% minder tijd aan activiteiten in maatschappelijke organisaties dan in 2007. De jongste raadsleden besteden de meeste tijd aan buurt- en wijkbijeenkomsten, werkbezoeken en persoonlijk contact met burgers.

5.5 Werkzaamheden naar geslacht

In Figuur 21 is te zien dat vrouwelijke raadsleden minder tijd besteden aan bestuurlijke activiteiten dan hun mannelijke collega's. Ten opzichte van 2007 laten vrouwelijke raadsleden een daling met 3,3% zien, waar de tijdsbesteding van mannelijke raadsleden 1,9% daalt.

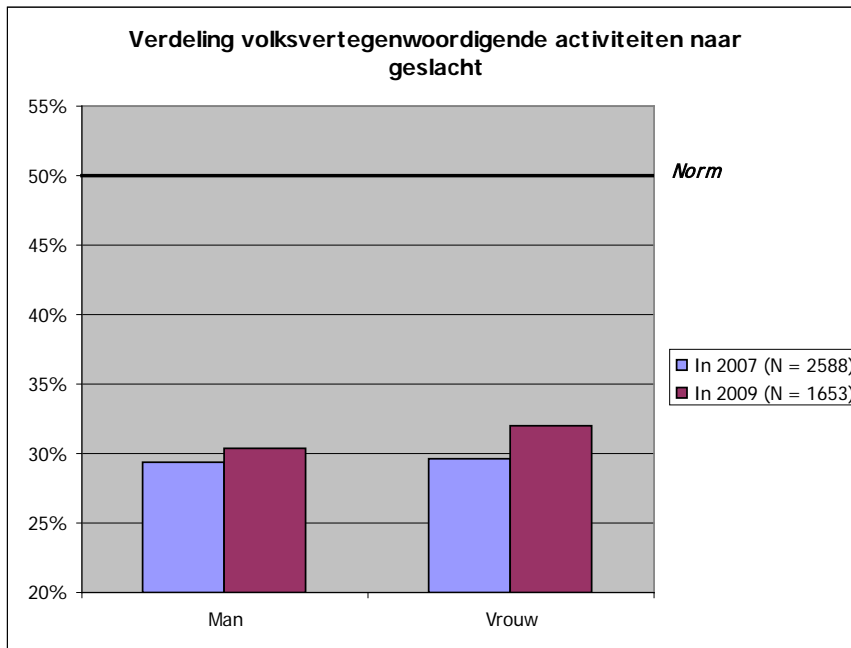

Figuur 21 Verdeling bestuurlijke activiteiten naar geslacht

Aan volksvertegenwoordigende activiteiten besteden vrouwelijke raadsleden meer tijd dan mannelijke raadsleden. Ook hier is het verschil in tijdsbesteding ten opzichte van 2007 bij vrouwelijke raadsleden groter dan bij mannelijke raadsleden.

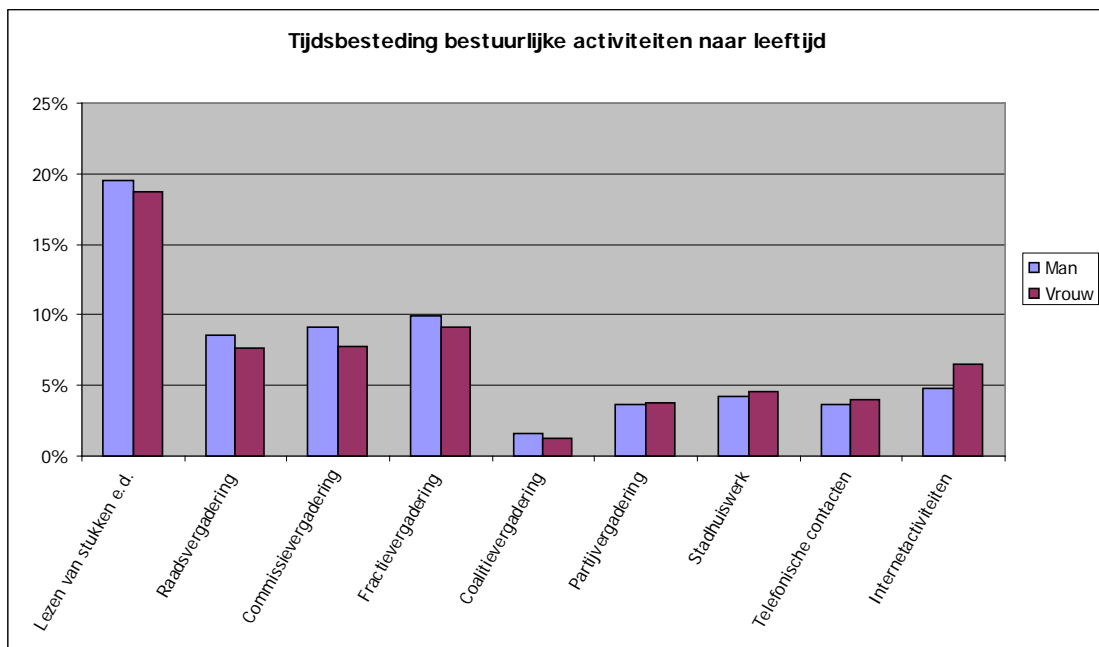

DAADKRACHT

Figuur 22 Verdeling volksvertegenwoordigende activiteiten naar geslacht

Ook bij de afzonderlijke activiteiten zijn de verschillen in tijdsbesteding tussen man en vrouw klein.

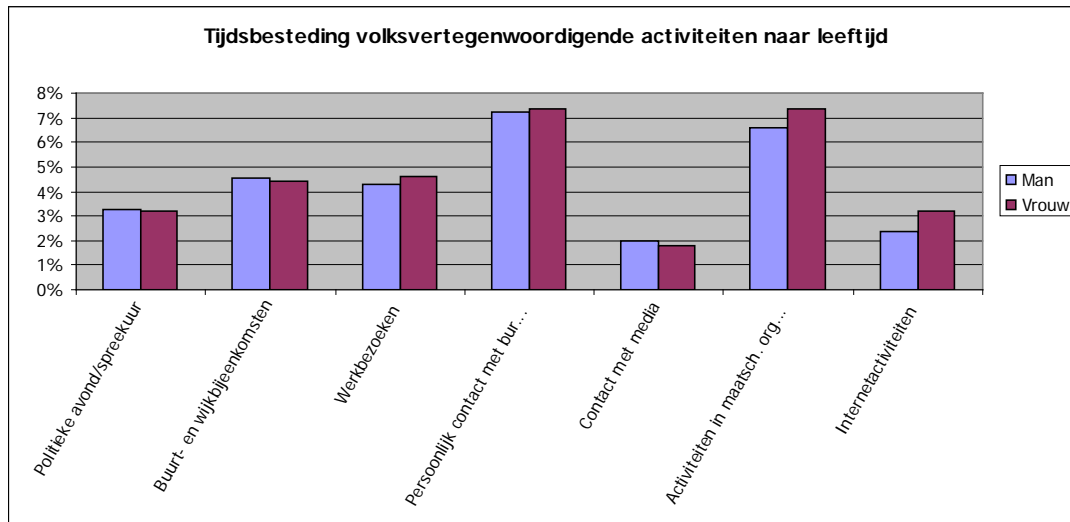

Figuur 23 Verdeling van volksvertegenwoordigende activiteiten naar geslacht (N = 1653)

Mannen besteden relatief meer tijd aan het lezen van stukken en het vergaderen. Dit geldt niet voor partijvergaderingen, waaraan vrouwen iets meer tijd besteden. Vrouwen besteden relatief meer tijd aan stadhuiswerk, telefonische contacten en internetactiviteiten. Dit beeld komt overeen met 2007.

Bij de tijdsbesteding aan volksvertegenwoordigende activiteiten zijn de verschillen tussen mannen en vrouwen kleiner, zoals Figuur 24 laat zien.

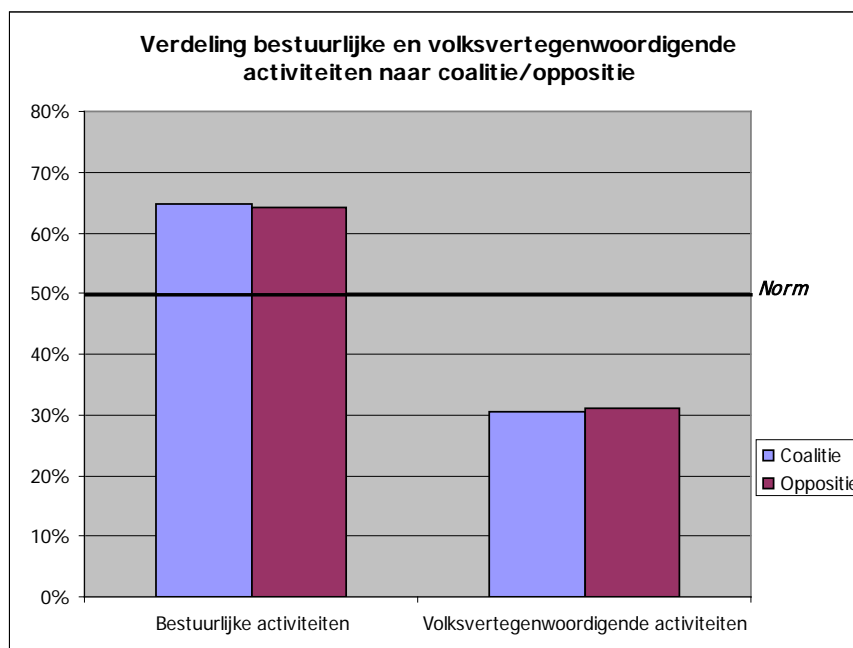

Figuur 24 Verdeling van volksvertegenwoordigende activiteiten naar geslacht (N = 1653)

Vrouwen besteden relatief meer tijd aan werkbezoeken, activiteiten in maatschappelijke organisaties en internetactiviteiten. Bij de overige activiteiten zijn de verschillen in tijdsbesteding tussen mannen en vrouwen zeer klein.

5.6 Werkzaamheden naar coalitie/oppositie

Figuur 25 laat zien dat er nauwelijks verschil is in de relatieve tijdsbesteding tussen raadsleden van coalitiepartijen en raadsleden van partijen die oppositie voeren.

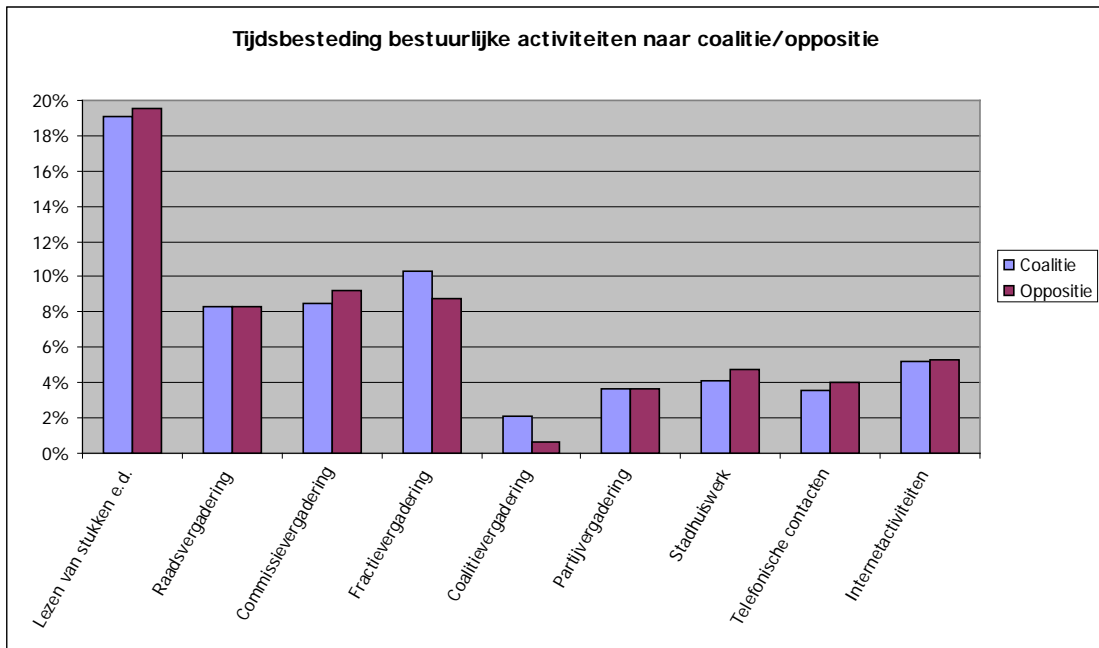

Figuur 25 Verdeling van bestuurlijke en volksvertegenwoordigende activiteiten naar coalitie/oppositie (N = 1653)

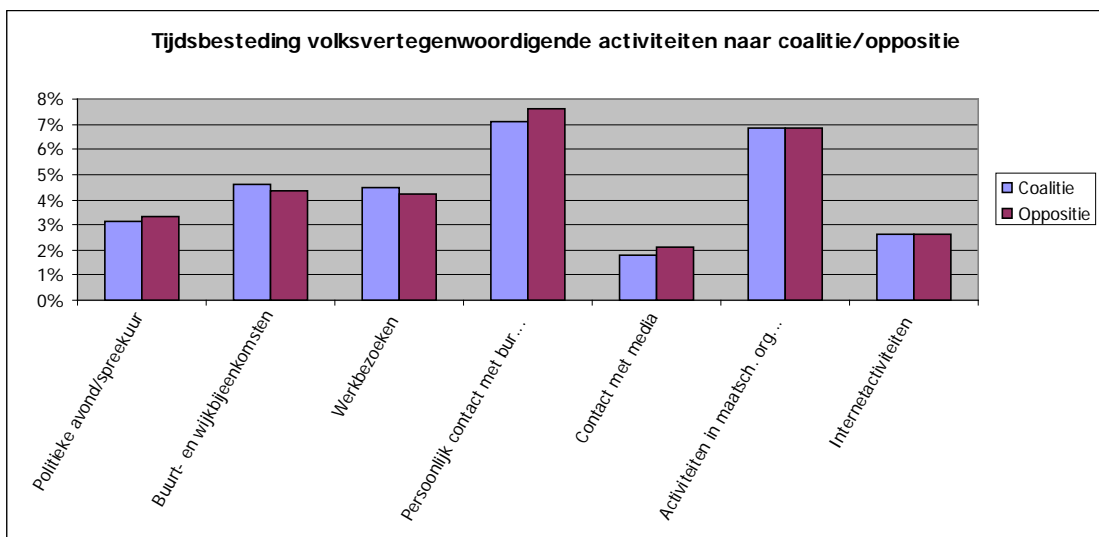
DAADKRACHT

In de onderstaande twee figuren is de relatieve tijdsbesteding over bestuurlijke en volksvertegenwoordigende activiteiten verder uitgesplitst. De verschillen tussen raadsleden uit coalitie- en oppositiepartijen zijn klein.

Figuur 26 Verdeling van bestuurlijke activiteiten naar coalitie/oppositie (N = 1653)

Opvallend is dat raadsleden uit oppositiepartijen tijd besteden aan coalitievergaderingen. Raadsleden uit coalitiepartijen besteden relatief iets meer tijd aan fractievergaderingen en coalitievergaderingen. Raadsleden uit oppositiepartijen besteden relatief iets meer tijd aan het lezen van stukken, het bijwonen van commissievergaderingen en stadhuiswerk.

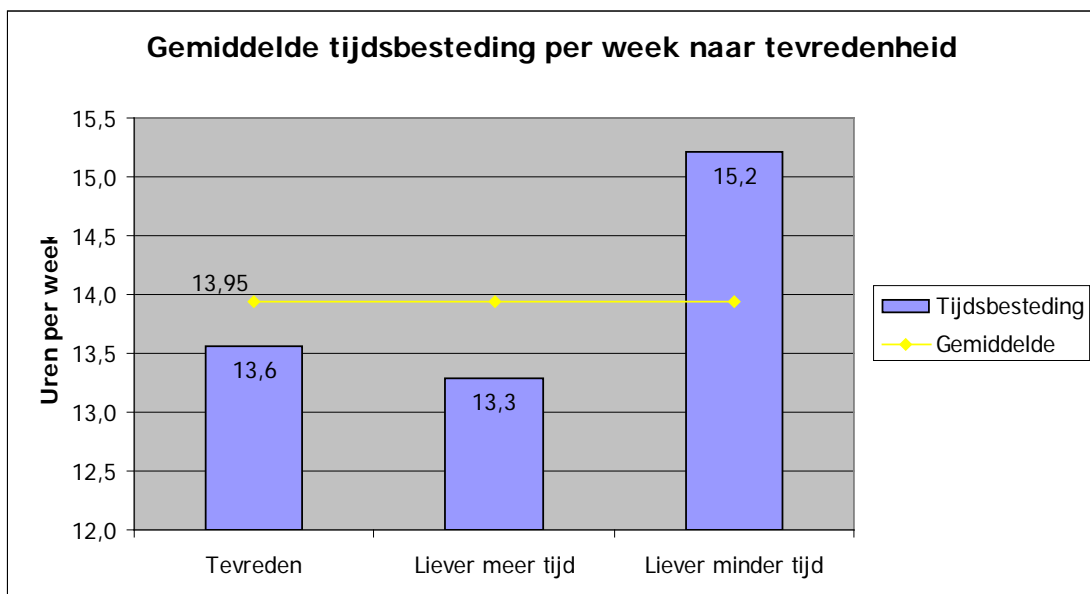
Figuur 27 Verdeling van volksvertegenwoordigende activiteiten naar coalitie/oppositie (N = 1653)

Ook bij de volksvertegenwoordigende activiteiten zijn de verschillen in relatieve tijdsbesteding tussen raadsleden uit coalitie- en oppositiepartijen klein. Raadsleden uit coalitiepartijen besteden relatief de meeste tijd aan buurt- en wijkbijeenkomsten en werkbezoeken. Raadsleden uit oppositiepartijen besteden relatief meer tijd dan raadsleden uit coalitiepartijen aan persoonlijk contact met burgers en contact met media.

5.7 Tevredenheid van raadsleden over tijdsbesteding

Op de vraag “Bent u tevreden over het huidige aantal uur dat u per werkzaamheid besteedt?” antwoordt 46,9% van de raadsleden positief. 53,1% van de raadsleden zou de tijd graag anders indelen. 25,6% van de raadsleden zou meer tijd willen besteden aan het raadswerk. 27,5% van de raadsleden zou juist minder tijd aan het raadswerk willen besteden. Figuur 28 geeft een beeld van de relatie tussen de tevredenheid van raadsleden over hun tijdsbesteding in relatie tot de tijdsbesteding.¹⁶

Figuur 28 Tijdsbesteding naar tevredenheid (N =2211)

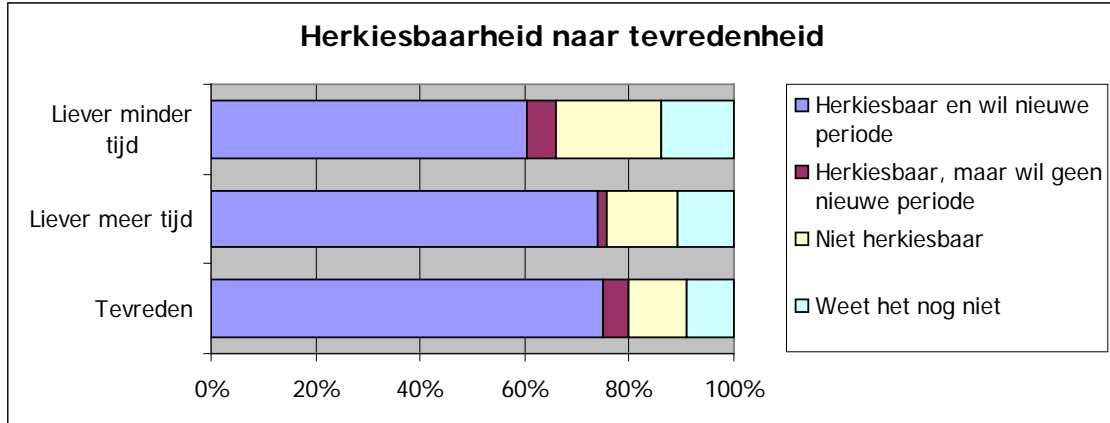
Raadsleden die graag minder tijd aan het raadswerk willen besteden, besteden gemiddeld de meeste tijd aan het raadswerk. Raadsleden die tevreden zijn over de tijdsbesteding besteden minder tijd aan het raadswerk dan het landelijk gemiddelde.

Een maatstaf voor de mate van tevredenheid is het antwoord op de vraag in hoeverre raadsleden zich opnieuw verkiesbaar stellen voor een volgende raadsperiode. Figuur 29 laat zien dat raadsleden die tevreden zijn over de tijdsbesteding gemiddeld vaker aangeven zich herkiesbaar te stellen voor een nieuwe raadsperiode. Van de raadsleden die liever minder tijd aan het raadswerk besteden stelt 65,9% zich opnieuw verkiesbaar en geeft 20,3% aan zich niet herkiesbaar te stellen. Van de raadsleden die

¹⁶ Omdat de vraagstelling bij deze vraag afweek van de vraagstelling in 2007, is het niet mogelijk een vergelijking tussen 2007 en 2009 te presenteren.

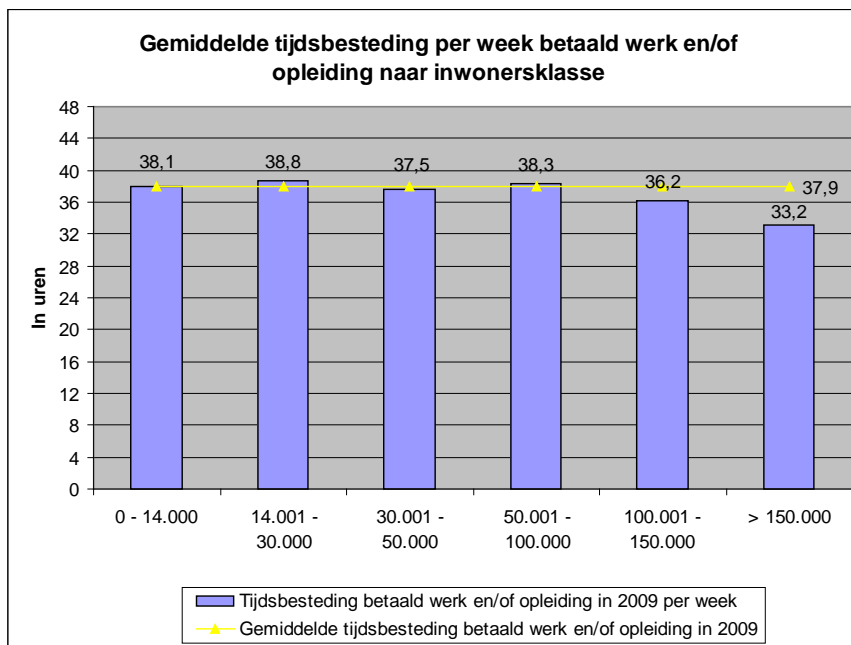
tevreden zijn over hun tijdsbesteding geeft 79,9% aan zich opnieuw verkiesbaar te stellen en geeft 10,9% van de raadsleden aan in 2010 te stoppen als raadslid.

Figuur 29 Herkiesbaarheid naar tevredenheid (N = 2211)

5.8 Betaald werk en/of opleiding

Op de vraag “heeft u naast het raadwerk een betaalde baan en/of volgt u een opleiding?” antwoordt 70,2% van de raadsleden positief. In 2007 beantwoordde 70,9% van de raadsleden deze vraag positief. Het raadswerk geldt als een nevenactiviteit. Na de constatering dat een groot aantal gemeenteraadsleden naast het raadswerk een vaste aanstelling heeft en/of een opleiding volgt, is gekeken naar het aantal uur per week dat raadsleden hieraan besteden.

Figuur 30 Tijdsbesteding betaald werk en/of opleiding naar inwonersklasse (N = 1055)

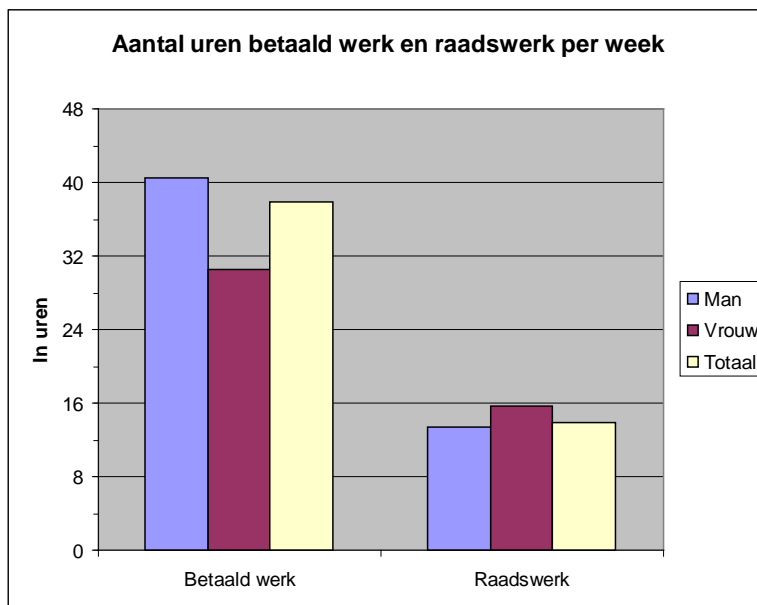
In 2009 besteden raadsleden die een betaalde aanstelling hebben en/of een opleiding volgen daaraan gemiddeld 37,9 uur per week. In 2007 was dit nog 36,9 uur per week.

DAADKRACHT

Raadsleden in gemeenten met meer dan 100.000 inwoners besteden gemiddeld minder tijd aan betaald werk en/of een opleiding dan raadsleden uit kleinere gemeenten (tot 100.000 inwoners).

Figuur 31 toont een overzicht van het aantal uren betaald werk en/of opleiding en raadswerk per week voor mannen en vrouwen. Van alle vrouwelijke raadsleden heeft 69,6% een betaalde baan en/of opleiding naast het raadswerk. Vrouwelijke raadsleden die een betaalde baan hebben en/of een opleiding volgen besteden daaraan gemiddeld 30,5 uur per week.

Figuur 31 Aantal uren betaald werk en raadswerk per week naar geslacht (N = 1054)

Van alle mannelijke raadsleden heeft 70,2% een betaalde baan en/of opleiding naast het raadswerk. Mannelijke raadsleden die een betaalde baan hebben en/of een opleiding volgen besteden gemiddeld 40,5 uur per week aan deze baan en/of opleiding. Mannelijke raadsleden spenderen meer tijd aan hun baan en/of opleiding en minder aan het raadswerk. Vrouwelijke raadsleden besteden ten opzichte van de mannelijke raadsleden minder tijd aan baan en/of opleiding en meer aan het raadswerk. Dit beeld komt overeen met dat van 2007.

5.9 Conclusie

Nederlandse raadsleden besteden gemiddeld 64,5% van hun raadstijd aan bestuurlijke activiteiten. Gemiddeld 30,8% van de raadstijd gaat op aan volksvertegenwoordigende activiteiten. Deze tijdsbesteding komt ten opzichte van 2007 meer in de richting van het advies van de stuurgroep, maar raadsleden komen er nog niet aan toe om de helft van de raadstijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten te besteden. Ten opzichte van 2007 besteden raadsleden uit alle inwonersklassen in 2009 hun tijd iets meer conform de norm om tenminste de helft van de tijd buiten het stadhuis door te brengen. Raadsleden van D66 en de SP besteden relatief de meeste tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten. Raadsleden die graag minder tijd aan het

DAADKRACHT

raadswerk willen besteden, besteden meer tijd aan het raadswerk dan gemiddeld. Relatief veel raadsleden uit deze groep ambiëren geen nieuwe termijn als raadslid. Net als in 2007 combineert ruim 70% van de raadsleden het raadswerk met een betaalde baan en/of een opleiding.

6. Honorering gemeenteraadsleden

De laatste onderzoeksvraag van dit onderzoek luidt: “Wat is de vergoeding die gemeenteraadsleden in Nederland ontvangen voor het raadswerk in 2009 en in hoeverre verschilt deze vergoeding van de vergoeding in 2007?” In de eerste paragraaf komt de vergoeding aan de orde. Paragraaf 2 gaat in op het uurtarief van raadsleden. Daarna volgt een paragraaf over de kosten per activiteit. Tot besluit van het hoofdstuk volgt een conclusie.

6.1 Vergoeding

In artikel 2, tweede lid, van het Rechtspositiebesluit raads- en commissieleden is de vergoeding voor de werkzaamheden voor raadsleden vastgesteld. Hierin wordt jaarlijks de maximum vergoeding voor raadsleden naar gemeentegrootte vastgesteld. Uit de nulmeting van 2007 kwam naar voren dat bijna alle raadsleden de maximale vergoeding ontvangen. Van de raadsleden die niet de maximale vergoeding ontvangen, is de vergoeding slechts enkele procenten lager dan de maximale vergoeding. Evenals in de nulmeting worden in de hierna volgende berekeningen de vergoedingen conform het Rechtspositiebesluit gebruikt.

Tabel 2 geeft een overzicht van het aantal raadsleden per inwonersklasse. Iedere inwonersklasse kent zijn eigen vergoeding voor raadsleden. De tabel geeft tevens de cijfers over 2007 weer, inclusief het verschil tussen één- en nulmeting.

Inwonertal	2007	Maximale maandelijkse vergoeding	2009		Verskil	
	Totaal aan vergoedingen op jaarbasis		Aantal raadsleden	Totaal aan vergoedingen op jaarbasis	Absoluut	Relatief
Tot en met 6.000	€277.482,24	€201,62	115	€278.235,60	€753,36	0,3%
6.001– 8.000	€478.091,04	€223,32	196	€525.248,64	€47.157,60	9,9%
8.001– 10.000	€1.029.671,28	€259,69	364	€1.134.325,92	€104.654,64	10,2%
10.001– 12.000	€1.855.379,52	€301,17	549	€1.984.107,96	€128.728,44	6,9%
12.001– 14.000	€1.503.169,20	€352,87	390	€1.651.431,60	€148.262,40	9,9%
14.001– 18.000	€4.176.607,68	€444,12	843	€4.492.717,92	€316.110,24	7,6%
18.001– 24.000	€7.485.569,28	€550,03	1239	€8.177.846,04	€692.276,76	9,2%
24.001– 30.000	€8.982.847,44	€691,68	1199	€9.951.891,84	€969.044,40	10,8%
30.001– 40.000	€11.218.359,96	€853,77	1206	€12.355.759,44	€1.137.399,48	10,1%
40.001– 50.000	€10.648.059,60	€1.022,95	949	€11.649.354,60	€1.001.295,00	9,4%
50.001– 60.000	€2.986.626,96	€1.111,52	248	€3.307.883,52	€321.256,56	10,8%
60.001– 80.000	€9.431.614,08	€1.214,48	718	€10.463.959,68	€1.032.345,60	10,9%
80.001–100.000	€5.767.863,36	€1.300,65	407	€6.352.374,60	€584.511,24	10,1%
100.001–125.000	€4.158.685,44	€1.394,66	274	€4.585.642,08	€426.956,64	10,3%
125.001–150.000	€3.790.305,60	€1.476,66	232	€4.111.021,44	€320.715,84	8,5%
150.001–250.000	€5.419.596,84	€1.565,23	319	€5.991.700,44	€572.103,60	10,6%
250.001–375.000	€845.537,40	€1.720,26	43	€887.654,16	€42.116,76	5,0%
375.001–	€3.225.493,44	€2.094,35	133	€3.342.582,60	€117.089,16	3,6%
Totaal	€83.280.960,36		9424	€91.243.738,08	€7.962.777,72	9,6%

Tabel 2 Overzicht van de vergoeding naar inwonersklasse

Er wordt jaarlijks voor € 91.243.738,08 aan publieke gelden besteed aan de vergoeding voor Nederlandse raadsleden. Dit is een groei van ruim €7,9 miljoen wat

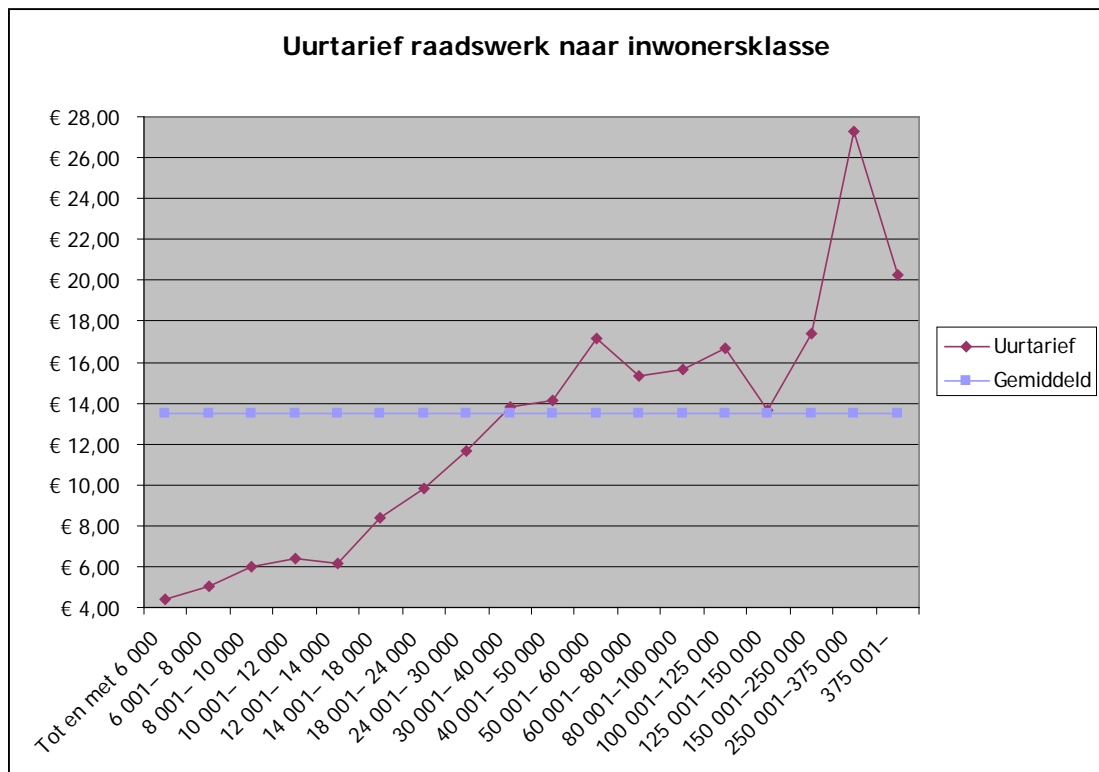

overeenkomt met een stijging van 9,6% ten opzichte van de nulmeting in 2007. Bij deze berekening zijn de deelgemeenten van Amsterdam en Rotterdam niet meegenomen, omdat deze in dit onderzoek niet zijn betrokken. Dit betekent dat het werkelijke bedrag hoger ligt. In deze berekening zijn de vergoedingen aan fracties en kosten die gemeenten maken voor het mogelijk maken van het raadswerk, zoals bijvoorbeeld de kosten voor het beschikbaar stellen van vergaderruimte in het stadhuis, niet meenomen.

In oktober 2009 heeft Nederland 16.564.029 inwoners. Uitgaande van de totale vergoedingen op jaarbasis betaalt de Nederlandse burger per hoofd van de bevolking € 5,51 per jaar aan vergoedingen voor raadsleden. Ten opzichte van 2007 zijn de kosten per hoofd van de bevolking voor vergoedingen voor raadsleden met € 0,43 ofwel 8,4% gestegen.

6.2 Uurtarief gemeenteraadsleden

Figuur 32 geeft het uurtarief van raadsleden in de verschillende inwonersklassen weer. Daarbij is de maandelijkse vergoeding gedeeld door de gemiddelde tijdsbesteding per maand. Ook is het gemiddelde uurtarief weergegeven. Dit is berekend door het totaal aan vergoedingen te delen door de totale tijdsbesteding op maandbasis.

Figuur 32 Overzicht van het uurtarief van raadsleden naar inwonersklasse

De vergoeding die raadsleden per uur ontvangen blijkt onevenredig verdeeld te zijn. Paragraaf 4.2 liet zien dat raadsleden in grote gemeenten meer uren maken dan raadsleden in kleine gemeenten, maar de bijbehorende vergoeding blijkt relatief meer

DAADKRACHT

te groeien dan de tijdsbesteding. Raadsleden uit kleine gemeenten moeten genoeg nemen met een vergoeding van €4,40 per uur. Deze vergoeding komt overeen met het loon dat 19- tot 20- jarigen per uur ontvangen¹⁷. Dit betekent dat raadsleden van de kleinste gemeenten een vergoeding ontvangen die ongeveer 57% van het minimumloon in 2009 bedraagt. Raadsleden in gemeenten met 250.000 tot 375.000 inwoners ontvangen daarentegen een vergoeding van € 27,31 per uur. Deze vergoeding is dus meer dan het zesvoudige van de vergoeding die raadsleden in kleine gemeenten ontvangen, terwijl in theorie het uurtarief voor raadsleden gelijk zou moeten zijn. De raadsleden uit gemeenten tot 30.000 inwoners ontvangen een vergoeding die naar verhouding laag is. In totaal ontvangt bijna 52% van de raadsleden een vergoeding die laag is in verhouding tot de tijdsbesteding. Raadsleden in gemeenten met meer dan 50.000 inwoners ontvangen een vergoeding die hoger is dan het gemiddelde uurtarief.

6.3 Kosten per activiteit

Uitgaande van de vergoedingen uit het Rechtspositiebesluit kan het kostenplaatje voor de Nederlandse belastingbetaler inzichtelijk gemaakt worden. Tabel 3 geeft een overzicht van de kosten voor elke activiteit, zowel over 2009 als 2007.

	2007	2009	
Bestuurlijke activiteiten	Kosten op jaarbasis	Kosten op jaarbasis	Vershil
Vergaderingen	€26.566.626,35	€29.104.455,68	€2.537.829,33
Lezen van vergaderstukken, nota's en rapporten	€16.739.473,04	€17.580.548,87	€841.075,83
Internetactiviteiten: e-mail, internetdiscussies, etc.	€5.246.700,50	€4.781.496,05	€-465.204,45
Stadhuiswerk: maken van notities en opstellen schriftelijke vragen	€3.747.643,21	€3.956.802,82	€209.159,61
Telefonische contacten	€3.247.957,45	€3.400.845,69	€152.888,24
	€55.548.400,55	€58.824.149,09	€3.275.748,55
Volkvertegenwoordigende activiteiten			
Persoonlijk contact met (groepen van) burgers	€5.329.981,46	€6.641.773,11	€1.311.791,65
Activiteiten in maatschappelijke organisaties	€5.663.105,30	€6.240.526,00	€577.420,70
Buurt- en wijkbijeenkomsten	€3.414.519,37	€4.103.145,52	€688.626,15
Werkbezoeken	€3.997.486,10	€4.005.683,33	€8.197,23
Politieke avond/spreekuur	€2.248.585,93	€2.948.967,75	€700.381,82
Internetactiviteiten: e-mail, internetdiscussies, etc.	€2.581.709,77	€2.390.748,02	€-190.961,75
Contact met media	€1.332.495,37	€1.765.504,36	€433.008,99
	€24.567.883,31	€28.096.348,10	€3.528.464,79
Overige activiteiten			
	€3.164.676,49	€4.323.240,88	€1.158.564,39
Totaal	€83.280.960,35	€91.243.738,08	€7.962.777,73

Tabel 3 Kosten per activiteit op jaarbasis

Jaarlijks betaalt de Nederlandse belastingbetaler aan vergoedingen aan raadsleden ruim €58,8 miljoen aan bestuurlijke activiteiten, een stijging van ruim €3,2 miljoen

¹⁷ Bedragen minimumloon per 1 januari 2009. Bron:

http://home.szw.nl/index.cfm?menu_item_id=13737&hoofdmenu_item_id=13826&rubriek_id=391817&set_id=77&doctype_id=5,123&link_id=156519

DAADKRACHT

ten opzichte van 2007. Aan volksvertegenwoordigende activiteiten gaat bijna €28,1 miljoen aan vergoedingen voor raadsleden op. In vergelijking met 2007 is dit een stijging met ruim €3,5 miljoen. De kosten voor het vergaderen en het lezen van vergaderstukken, nota's en rapporten bedragen bijna €46,7 miljoen op jaarbasis. Dit is een stijging van ruim €3,3 miljoen.

6.4 Conclusie

De vergoeding die raadsleden ontvangen is onevenredig verdeeld. Raadsleden in de kleinste gemeenten ontvangen een uurtarief van €4,40, terwijl raadsleden uit gemeenten met 250.000 tot 375.000 inwoners omgerekend een vergoeding ontvangen van €27,31 per uur. Nederlandse raadsleden ontvangen op jaarbasis €91.243.738,08 aan vergoedingen. Dit is ten opzichte van 2007 een groei van ruim €7,9 miljoen ofwel 9,6%. Dit bij een dalende urenbesteding, zoals blijkt uit hoofdstuk 4. Per hoofd van de Nederlandse bevolking bedraagt de vergoeding aan raadsleden €5,51 per jaar, een stijging van 8,4% ten opzichte van 2007. De kosten voor het vergaderen en het lezen van vergaderstukken, nota's en rapporten bedragen op jaarbasis bijna €46,7 miljoen.

7. Conclusies

Voorliggend onderzoek is ingegaan op de tijdsbesteding, werkzaamheden en toekomstplannen van gemeenteraadsleden. Dit hoofdstuk geeft allereerst de antwoorden op elke onderzoeksvraag, waarna de hoofdvraag beantwoord wordt. Daarna volgen enkele suggesties voor nader onderzoek.

7.1 Theoretisch profiel

In het literatuuronderzoek naar *wat er in recente onderzoeken bekend is over het dualisme in relatie tot de tijdsbesteding van raadsleden in Nederland* is naar voren gekomen dat de dualisering steeds beter uit de verf komt, maar dat raadsleden nog wel veel tijd aan bestuurlijke activiteiten besteden. Omdat raadsleden volgens de commissie Aarts steeds minder vrije tijd hebben, is het aan te bevelen de bestuurlijke activiteiten efficiënter in te richten. Mogelijkheden die hiervoor worden aangedragen zijn: efficiënter vergaderen, verbeteren van de informatieverstrekking tussen raad en college, fractieondersteuning en training en opleiding van raadsleden.

7.2 Tijdsbesteding

Het antwoord op de tweede onderzoeksvraag *Wat is de tijdsbesteding van gemeenteraadsleden in Nederland in 2009 en in hoeverre verschilt deze tijdsbesteding van de tijdsbesteding in 2007?* is dat het Nederlandse raadslid gemiddeld 13,95 uur per week aan het raadswerk spendeert. Dit is een daling van ruim 27.000 uur op jaarbasis (0,4%) ten opzichte van de tijdsbesteding in 2007. De onderlinge verschillen in tijdsbesteding tussen raadsleden uit kleine en grote gemeenten zijn in 2009 kleiner dan in 2007. Uit nadere analyse blijkt dat het verschil in tijdsbesteding tussen mannen en vrouwen is toegenomen. Vrouwen besteden meer tijd aan het raadswerk dan mannen.

7.3 Werkzaamheden

Bij de derde onderzoeksvraag is de tijdsbesteding nader onderzocht: *Waaruit bestaan de werkzaamheden van gemeenteraadsleden in Nederland in 2009 en in hoeverre verschilt de tijdsbesteding aan deze werkzaamheden ten opzichte van 2007?* Raadsleden in Nederland spenderen gemiddeld 64,5% van de raadstijd aan bestuurlijke activiteiten. Het lezen van vergaderstukken, nota's en rapporten vergt net als in 2007 verreweg de meeste tijd, namelijk 19,3%. In totaal vergaderen raadsleden gedurende 32,0% van de tijd: raadsvergaderingen, commissievergaderingen, fractievergaderingen, coalitievergaderingen en partijvergaderingen. Dit komt nagenoeg overeen met de tijdsbesteding in 2007. Van de respondenten geeft 53,1% aan niet tevreden te zijn met de huidige tijdsindeling. Net als in 2007 combineert ruim 70% van de raadsleden het raadswerk met een betaalde baan en/of een opleiding.

7.4 Honorering

De laatste onderzoeksvraag betreft *de vergoeding die gemeenteraadsleden in Nederland ontvangen voor het raadswerk*. De vergoedingen voor Nederlandse raadsleden bedragen € 91.243.738,08 per jaar, ofwel € 5,51 per hoofd van de bevolking. Het uurtarief dat raadsleden aan vergoeding ontvangen is onevenredig verdeeld. Waar er theoretisch geen verschil zou zijn in de vergoeding per uur, moeten

DAADKRACHT

raadsleden in de kleinste gemeenten genoeg nemen met een vergoeding van €4,40 per uur, terwijl raadsleden uit gemeenten met 250.000 tot 375.000 inwoners omgerekend €27,31 per uur ontvangen. De vergoeding die raadsleden in de kleinste gemeenten per uur ontvangen, bedraagt ongeveer 57% van het minimumloon. Voor de Nederlandse belastingbetaler bedragen de vergoedingen aan raadsleden voor vergaderingen op jaarbasis ruim € 30 miljoen. Inclusief het voorbereiden door het lezen van stukken, kost de vergadercultuur van raadsleden op jaarbasis bijna €46,7 miljoen.

7.5 Antwoord op de hoofdvraag

De hoofdvraag van dit onderzoek was: *“Waaruit bestaan de werkzaamheden van gemeenteraadsleden, wat is de concrete tijdsbesteding voor deze raadswerkzaamheden, welke vergoeding ontvangen gemeenteraadsleden voor het raadwerk in 2009 en in hoeverre komt dit overeen met de tijdsbesteding, werkzaamheden en vergoeding in 2007?”*

De werkzaamheden van raadsleden zijn te verdelen in 16 categorieën die weer te verdelen zijn in bestuurlijke en volksvertegenwoordigende activiteiten. Gemiddeld besteden raadsleden net als in 2007 ongeveer 14 uur per week aan het raadswerk. Bijna 65% daarvan wordt besteed aan bestuurlijke activiteiten. Gekeken naar de (theoretische) doelstellingen van het dualisme en de empirische resultaten van dit onderzoek is de conclusie dat raadsleden zich anno 2009 nog steeds meer dan gewent bezighouden met bestuurlijke taken ten koste van volksvertegenwoordigende taken. Toch komt de tijdsbesteding steeds dichterbij de aanbevelingen uit de Evaluatie dualisering gemeentebestuur om tenminste de helft van de tijd buiten het stadhuis door te brengen. Raadsleden besteden in 2009 nog steeds meer tijd aan het raadswerk dan binnen het dualisme wenselijk geacht wordt. Op jaarbasis ontvangen raadsleden ruim €91,2 miljoen aan vergoedingen, een stijging van 9,6% ten opzichte van 2007.

7.6 Suggesties voor nader onderzoek

In lijn met aanbevelingen uit andere evaluatieonderzoeken naar de werking van het dualisme is het aan te bevelen de bestuurlijke activiteiten efficiënter in te richten. Naar verwachting is de grootste winst te behalen op het gebied van vergaderingen en het voorbereiden van vergaderingen. Op grond van deze één-meting is een tweetal suggesties voor nader onderzoek te doen.

7.6.1 Onderzoek naar kwaliteit van vergaderstukken

Voorliggend onderzoek heeft aangetoond dat raadsleden nog altijd veel tijd besteden aan het voorbereiden van vergaderingen. Als hoogste orgaan kan de gemeenteraad de gemeentelijke organisatie sturen op de kwaliteit van de aangereikte vergaderstukken. Zo kan de raad kaders opstellen voor vergaderstukken, waarin bijvoorbeeld is vastgelegd hoe de stukken moeten zijn opgebouwd, hoe lang de stukken mogen zijn en in welke vorm de stukken moeten worden aangeleverd. Maar waar moet een vergaderstuk aan voldoen? Hier is sprake van een spanningsveld. Om vergaderingen efficiënt te kunnen voorbereiden moeten adviesnota's zo kort en kernachtig mogelijk

DAADKRACHT

zijn. De raad moet echter wel voldoende informatie krijgen om een besluit te kunnen nemen. Is er een optimum mogelijk?

7.6.2 Onderzoek naar vergadertechnieken

Ook het vergaderen vraagt veel van de raadstijd. Een onderzoek naar mogelijkheden om de vergadertijd te verkorten verdient daarom aanbeveling. Zijn er binnen de overheid voorbeelden van efficiënte vergadertechnieken die volksvertegenwoordigers kunnen gebruiken? Welke vergadertechnieken blijken in het bedrijfsleven efficiënt? En in hoeverre zijn deze technieken toepasbaar op vergaderingen binnen de politieke arena van een gemeenteraad? Moet er bijvoorbeeld een einde komen aan het fenomeen raadszetel, omdat staand vergaderen efficiënter is?¹⁸

¹⁸ Van Schagen, J. (2010) *Effectief vergaderen? Stoelen weg!* Management Team Bron: http://www.mt.nl/experts/1958809/Effectief_vergaderen_Stoelen_weg.html